

Natur & miljø

NATUR & MILJØ / 5-2011
ET MAGASIN FRA NATURVERNFORBUNDET

FOTO: MARTE ROSTVÅG
ULLTVEIT-MOE

→ [Spis ditt nabolag](#) side 36-37

→ [Overvåket](#) side 6-9

→ [Tema: Energi](#) side 17-23

Snøugle, fjellrev og dverggås:

HÅP FOR STERKT TRUEDE ARTER

FREMTIDEN ER LYS

Vann fra fjernvarmeanlegg varmer opp boliger og næringsbygg. Morgendagens oppvarming er klimavennlig. Fjernvarmen erstatter blant annet forurensende oljekjeler, og gir et betydelig bidrag til renere luft og et bedre miljø. Fjernvarme er fleksibel og kan utnytte mange ulike energikilder. Dyp geotermisk varme er en av kildene vi kan benytte i fremtiden. Varmeenergi fra jordens indre har et enormt potensial. Vi samarbeider i dag med universiteter, høyskoler, forskningsinstitusjoner og andre industribedrifter for å skaffe kunnskap, kompetanse og teknologi som kan danne et grunnlag for utvikling av geotermisk energi. Fremtiden er lys.

Morgendagen er her | bkk.no

 BKK

Utgiver av Natur & miljø:

Naturvernforbundet
Grensens 9b, 0159 Oslo, Norge.
Tlf: 23 10 96 10
E-post: redaksjonen@naturvernforbundet.no
Telefaks: 23 10 96 11
Bankgiro: 7874 0556028

Redaktør:
Kristian Skjellum Aas
ka@naturvern.no

Journalist:
Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvernforbundet.no

Annonser: GMK, tlf 55 10 10 97
Lay-out: Ketill Berger, Film & Form
Designmal: Gazette
Trykk: Ecoprint

Abonnement:

Institusjoner: kr. 700,-
Enkeltpersoner: kr. 360,-
Bestilles hos
medreg@naturvernforbundet.no
eller www.nogm.no

Naturvernforbundet innestår ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for.

INNHOOLD: NR 5/11

”– Vi som har vært de viktigste spydspissene, vi som har kjempet for miljø i regjeringen, dag etter dag, har fått en del kjeft av miljøbevegelsen. Men Høyre og Fremskrittspartiet har sluppet billig unna.”

Kristin Halvorsen, avtroppende SV-leder. Side 10-11

Bra og dårlig budsjett side 4-5

SV miljøstolte side 10-11

Heltent nestleder side 14-15

Energi: Husk de fattige side 17

Energi: Fjernråd side 20-21

Tre arter med fremgang side 25-27

Spis ditt nærmiljø side 36-37

FASTE SIDER

I korthet / side 12-13

Fotokonkurranse / side 28-29

Nytt fra Naturvernforbundet / side 38-43

Miljøagentene / side 44-45

Overvåket miljøvernere s 6-9

Ringte Naturvernforbundet, kom til Justisdepartementet. Fikk sin forrige telefonsamtale avspilt i røret. Les om politiets overvåkning av miljøforkjempere.

FOTO: EINAR FJELLVIK

Forside: Sulten snøugle.
Forsidefoto: Karl-Otto Jacobsen

Neste Natur & miljø kommer i desember 2011.

LEDER

Lokalt, globalt og galt

«Tenk globalt, handle lokalt», var mantraet fra Gro Harlem Brundtland da hun la frem rapporten «Vår felles fremtid» i 1986. Men når det blir konflikt mellom lokalt og globalt, blir det mest galt.

For ikke lenge siden fikk dieslbiler avgiftslette på grunn av at de hadde lavere CO₂-utslipp enn bensinbiler. Plutselig gikk dieselandelen blant nye biler i været, og har siden vært på over 70 prosent.

Så var det dette med lokalt og globalt, da. Dieslbiler slipper nemlig ut langt mer nitrogenoksider (NO_x) og partikler enn bensinbiler, noe som gjør lufta i våre byer helseskadelig. Spesielt har dette rammet Bergen. Innrammet mellom sine syv fjell opplever bergenserne at lufta i byen «stenges inne» av varmere luftlag som ligger høyere. Inversjon kalles fenomenet, som ikke er ukjent i Oslo og Trondheim heller.

I Bergen ble et eget politisk parti stiftet før kommunevalget. Byluftlisten ble den første lokale listen i Bergen som har kommet inn i bystyret, ihvertfall siden krigen, ifølge valgforsker Frank Aarebrot.

Skal man redusere klimagassutslippene fra bilene med enkle midler (diesel), går partikkelforurensningen opp. Skal

man få bukt med den med enkle midler (bensin), går klimagassutslippene opp. Konklusjon? Det finnes ikke enkle midler.

I tillegg tar biler masse areal som kunne ha vært brukt til andre formål, og øker utryktheten for de mest miljøvennlige trafikantene: fotgjengere og syklistene. Og for barn.

For å minske miljøproblemenes bilen skaper, må vi innse at byer ikke er bygd for massebilisme. Parkeringsløsninger i utkanten, kombinert med gode kollektivløsninger inn til sentrum, vil tvinge seg frem. Byplanleggingen må understøtte, ikke undergrave, kollektivsatsingen. De mest tettbygde strøkene må gradvis gjøres mer eller mindre bilfri. Bilene som må være der, for eksempel til varelevering, anleggsarbeid og utrykninger, må tvinges over på alternativt drivstoff. Skal vi både tenke globalt og handle lokalt, må det til.

På kort sikt må regjeringen slutte å bruke avgiftskutt som virkemiddel for å oppnå marginale miljøeffekter. Kollektivtilbudet må styrkes kraftig, og det må gjøres vanskeligere for privatbiler å kjøre i de mest belastede områdene. Å reise kollektivt må bli enklere og bedre enn å kjøre bil.

Kristian S. Aas / Redaktør

Natur & miljø presiserer

I artikkelen «Giftproblem ikke løst» i forrige utgave av Natur & miljø sto det at ingen av aktørene som i dag mottar vindusruter med PCB, har godkjenning for å motta annet farlig avfall.

Klima- og forurensningsdirektoratet (KLIF) opplyser at dette ikke er riktig.

– Det er det motsatte som er riktig: De fleste aktørene som mottar PCB-ruter er godkjent for mottak av annet farlig avfall, skriver KLIF til Natur & miljø.

FOTO: EVAN SCHNEIDER/UN PHOTO

Wangari Maathai døde i september, 71 år gammel.

Maathai død

Fredsprisvinner Wangari Maathai døde i september, 71 år gammel. Maathai var den første som ble tildelt Nobels fredspris med en begrunnelse tuftet på miljø, og hun var også den første afrikanske, kvinnelige fredsprisvinneren. Hennes arbeid for miljø, fred og demokrati gjorde Maathai til et ikon for afrikanske frihetskjemper og miljøaktivister av begge kjønn.

– Afrika, og spesielt Afrikas kvinner, har mistet en mester, en leder og en aktivist. Vi vil savne henne, og arbeidet hun har gjort i alle disse år for miljøet, kvinners rettigheter og deltakelse, sa årets fredsprisvinner Ellen Johnson Sirleaf i en kommentar etter Maathais bortgang.

Nyheter: Statsbudsjettet

BÅDE-OG-BUDSJETT

Økt oljeleting og mangel på satsing på energisparing. Mer til tog, men også mer til vei. Kutt til skogvern og havneoppdydding, men mer til erstatninger ved vern. Neste års statsbudsjett er både-og for miljøet, mener Naturvernforbundet.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Miljøverndepartementets budsjett har vokst rekordartet de siste årene. Fra 2005 til i dag har budsjettet vokst med over 2 milliarder kroner. Men årets økninger bidrar i liten grad til nye miljøtiltak. Det meste av midlene går til utbetalinger av erstatninger i forbindelse med nasjonalparkplanen og rovdyrforliket, altså til å gjennomføre allerede kjente tiltak.

– VIL KJEMPE KNALLHARDT FOR ENOVA

De fleste tiltakene som påvirker miljøet, er imidlertid ikke å finne i Miljøverndeparte-

mentets budsjett. Olje og energi, samferdsel og fiskeri er tre av departementsområdene som har stor innvirkning på miljøet.

Ett av tiltakene som fører til omdispenseringer er innføringen av grønne sertifikater for vindkraft. Dette gjør at Enovas støtteordning til vindkraft fases ut. Regjeringen kutter ikke overføringene til Enova umiddelbart, men varsler at dette kan skje i revidert budsjett neste vår. Naturvernforbundet mener imidlertid at Enova har mer enn nok av gode tiltak å bruke disse pengene på.

– Energieffektivisering er det desidert viktigste tiltaket i klimakampen. Derfor vil vi jobbe knallhardt for at Enova fortsatt skal være det viktigste verktøyet i miljøkampen, og får beholde pengene. De planlagte kuttene må legges i skuffen, sier leder Lars Haltbrekken.

Han sier at Enova vil spille en helt sentral rolle i forbindelse med regjeringens klimamelding, som skulle ha kommet i fjor høst, men er utsatt til våren 2012.

GIR OPP FJORDRENSING?

31 fjord- og havneområder i Norge har så sterkt forurenset grunn at vi frarådes å spise mat derfra. 17 av disse fikk status som prioriterte områder i 2007, med mål

FOTO: NUÅL SVINGHEIM, JERNBANEVERKET

Vei- og togutbygging, som her ved Barkåker i Vestfold, får fortsatt store bevilgninger. Men det er ingen dreining mot mer miljøvennlig jernbanetraffikk: Regjeringen vil ha i både pose og sekk, mener Naturvernforbundet.

FOTO: STATKRAFT

Vindkraft skal inkluderes i ordningen med grønne sertifikater, noe som gjør at Enovas støtteordning legges ned. Regjeringen vil deretter kutte i overføringene til Enova, mens miljøbevegelsen mener Enova bør få beholde midlene, og bruke disse til andre energitiltak. Bildet viser Smøla vindpark.

om å rydde opp i gamle forurensnings-synder. I årets statsbudsjett ble støtten til dette arbeidet halvert, og dette følges nå opp med nye kutt.

– Miljøgiftutvalget anbefalte i november i fjor at dette arbeidet måtte forseres. Nå skjer det motsatte. Den ene lokale oppryddingsplanen etter den andre blir nå ferdigstilt, og hver av disse oppryddingsplanene koster ofte mer enn det som er satt av for hele året fra staten. Den årlige bevilgningen er nå så lav at den ikke klarer å stimulere til opprydding i det hele tatt, sier Per Erik Schulze, fagrådgiver i Naturvernforbundet og medlem av Miljøgiftutvalget.

– Dette forsinker arbeidet så mye at det kan stoppe helt opp. Vi er redd for at Regjeringen har gitt opp hele oppryddingsarbeidet, de vil bare ikke si det, sier Schulze.

MER TOG, MER VEI

Opprustningen av tognettet i og rundt Oslo fortsetter med full styrke. Det blir også byggestart for ny toglinje mellom Larvik og Porsgrunn. Denne vil forkorte reisetiden mellom byene til en tredel av dagens, og erstatte en pittoresk, men rasutsatt, svingete og treg banestrekning fra 1882. Videre fortsetter arbeidet med andre jernbanestrekninger, dog med noen utsettelse på Oslo-Ski. Når det gjelder gang- og sykkelveier klarer imidlertid ikke Regjeringen å holde følge med Nasjonal transportplan.

– Mer penger til jernbanen er et viktig bidrag til å få færre biler på veiene. Derfor skulle vi gjerne sett at jernbansatsingen kom i stedet for bygging av motorveier, som øker utslippene markant. Regjeringen legger dessverre opp til å gjøre begge deler, sier Haltbrekken.

Ti større veiprosjekter på stamveinet vil få oppstart i 2012.

LETER ETTER UNØDVENDIG OLJE

Olje- og energidepartementet vil øke satsingen på oljeleting i havområder som ligger tett opp mot Lofoten og Vesterålen.

– Oljeiveren vil gi oss mer forurensning og større miljøtrusler i sårbare havområder. Når klimaforskerne sier vi har funnet mer olje enn vi kan ta opp av hensyn til klimaet, er vi nødt til la noe olje bli liggende. Hvorfor er regjeringen da så ivrig etter å lete etter enda mer, spør Lars Haltbrekken.

Skogvernet er heller ingen vinner i budsjettet for 2012.

– Med kutt i pengene til skogvern vil det ta enda lengre tid før vi når målet om å verne fem prosent av de mest verdifulle skogområdene i Norge, skriver Naturvernforbundet i en kommentar.

Fakta

Alta-striden

Kamp om vannkraft i Alta-Kautokeinovassdraget

1978: Stortinget vedtar regulering av vassdraget

1979: Naturvernforbundet går til retten for å få kjent vedtaket ulovlig

1979-81: Flere aksjoner og to sultestreiker mot utbygging

1982: Høyesterett fastslår at utbyggingen er lovlig

1987: Kraftverket åpnes, med 110 meter høy dam

FOTO: NATURVERNFORBUNDETS ARKIV

Regjeringskvartalet i Oslo, 1980: Per Flatberg, generalsekretær i Naturvernforbundet fra 1978-80, kjemper mot bygging av vannkraftverk i Alta-Kautokeinovassdraget.

OVERVÅKET

I TJENESTE FOR MILJØET

Telefonavlytting, overvåking og ulovlige mapper i hemmelige arkiver. I forbindelse med Alta-striden ble miljøbevegelsen overvåket. Vi har snakket med miljøvernere som var i det hemmelige politiets søkelys.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

De hørte tidligere samtaler bli avspilt når de skulle ringe, og det hendte at folk som ringte Naturvernforbundet havnet på Justisdepartementets sentralbord.

Det er mye som tyder på at Naturvernforbundet ble telefonavlyttet i forbindelse med Alta-kampen fra 1978-81. Det finnes ikke beviser, verken i Lund-kommisjonens rapport om ulovlig overvåking eller i Berg og Eriksens tobinds verk om de hemmelige tjenestene, *Den hemmelige krigen*. Likevel er mange som kjempet for elva helt sikre på at de ble avlyttet. En av dem er Per Flatberg.

– BLE OVERVÅKET

– Jeg er overbevist om at jeg ble telefonavlyttet, både hjemme og på jobben, sier Per Flatberg, som var generalsekretær i Naturvernforbundet da Alta-striden stormet som verst, fra 1978-80. 74-åringen har flere tiår med utrettelig innsats for norsk natur bak seg. Men en sak vil alltid bli stående som den store. Kampen mot kraftutbygging i Alta- og Kautokeinovassdraget.

– *Hvorfor skulle Politiets overvåkingstjeneste (POT) ha interesse av å overvåke Naturvernforbundet?*

– Det ble en tilspisset situasjon i 1979. Først vedtok et folkemøte i Alta å bruke sivil ulydighet. Senere ble det klart at Naturvernforbundet ville gå til rettssak mot staten for å få kjent Alta-utbyggingen ugyldig. Særlig regjeringsadvokaten reagerte kraftig på rettsaken, og staten forsøkte uten hell å stanse den rettslig. Dette er to viktige faktorer, sier Flatberg.

Han forteller at situasjonen ble ytterligere tilspisset etter den store Detsika-

FOTO: NATURVERNFORBUNDETS ARKIV

Ble Naturvernforbundets telefon på kontoret i Akersgata i Oslo avlyttet? Det hevder tidligere generalsekretær Per Flatberg og flere med ham.

leiren og flere sivil ulydighetsaksjoner sommeren og høsten 1979. Samenes sultestreik i Oslo høsten 1979 fikk stor oppmerksomhet og førte til hardt press mot myndighetene. Under den andre sultestreiken truet myndighetene med å tvangsmate samene. Da flyktet de til Sverige.

– Jeg var selv med. Det var en meget kritisk situasjon, og det gikk så langt at vi fryktet for livet til noen av dem som streiket. Mye sto på spill for myndighetene, og statsminister Gro Harlem Brundtland kom i en svært vanskelig stilling, sier Flatberg.

– MISTENKTE EN ANNEN AGENDA

Ifølge bokverket *Den hemmelige krigen* var det særlig kommunister og ytterliggående samer som ble overvåket. Man

fryktet sovjetisk spionasje og sabotasjeaksjoner. Samtidig var det kjent at Naturvernforbundet samarbeidet nært med samene. I perioder fikk samer disponere forbundets kontor i Akersgata i Oslo. Det kan ha gitt overvåkingspolitiet lyst til å vite hva som foregikk.

– Jeg tror de overvåket Naturvernforbundet fordi de hadde en mistanke om at vi hadde en annen agenda enn den offisielle, sier Flatberg.

FANTES VOLDELIGE TENDENSER

Flatberg gikk av som generalsekretær i Naturvernforbundet i 1980. Våren 1981 ble han informasjonsleder i Folkeaksjonen mot utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget. Ifølge Flatberg stanset ikke overvåkingen av den grunn, snarere tvert imot. ▶

FOTO: HELGE SUNDE

Alta, høsten 1979. Helga Gunnarsdottir er blant miljøaktivistene som har reist til Stilla for å aksjonere mot utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget.

- Da jeg kom til Alta, var det ikke bare telefonavlytting, men også fysisk overvåking. Overvåkingspolitiet hadde en bil stående utenfor Folkeaksjonens lokaler og fulgte oss nøye. Det var kanskje ikke så rart, for det fantes folk som var så opprørte at de ville bruke sabotasje og vold for å stanse utbyggingsplanene. Myndighetene var redd for at dette skulle ta en voldelig retning. De hadde ingen reell grunn til å frykte det, for Folkeaksjonen hadde en sterk ledelse som gjorde at vi kverket slike tendenser, sier Flatberg.

AVDEKKET ULOVLIG OVERVÅKING

Lund-kommisjonen avdekket i 1996 at det hadde foregått omfattende overvåking av kommunister, sosialister og andre grupperinger under den kalde krigen. Mye av overvåkingen var ulovlig, og POT måtte tåle kritikk for tette bånd til Arbeiderpartiet, uklare myndighetsforhold og for å ha registrert folk i strid med instruksene. For å bøte på skaden bestemte Stortinget i 1999 at det skulle gis begrenset innsyn i overvåkingspolitiets arkiv og registre. I alt 12 764 personer

ba om å få se «mappa si». Blant dem var Per Flatberg.

Han skulle imidlertid bli svært overrasket da han åpnet brevet fra Innsynsutvalget. Flatberg hadde ingen mappe.

– Det er klart jeg ble skuffet, jeg hadde sett frem til endelig å få vite hva som skjedde, sier Flatberg.

Utvalget skrev at det for perioden etter 1977 kun ble gitt innsyn dersom det var foretatt ulovlig overvåking.

– Det betyr at overvåkingspolitiet må ha hatt en rettslig kjennelse, at det var en lovlig overvåking av Naturvernforbundet. Det gjør ikke saken mindre alvorlig, sier Flatberg.

– MAPPER VAR BLITT MAKULERT

Tidligere redaktør Thor Bjarne Bore er ikke i tvil om at det skjedde overvåking av miljøbevegelsen under Alta-kampen. Han satt i Innsynsutvalget, som hadde tilgang til overvåkingspolitiets arkiver fra 2000-2007. Hvor mange miljøvernere som ble overvåket finnes det ingen statistikk på, men utvalget fant registreringer i 4900 saker. I overkant av 4000 fikk innsyn. Bore kan fortelle at Flatberg ikke er alene om å savne mappa si.

– Vi fikk mange reaksjoner. Det var en del folk som følte at de hadde vært viktige, som ikke fikk se mappa si. Det skyldes trolig det faktum at en del mapper allerede var blitt makulert etter opprydding i arkivene. Det kan være flere grunner til det. Innholdet kunne være mangelfullt eller feil, eller det kan ha vært vurdert som uaktuelt, sier Bore.

HAVNET PÅ DEPARTEMENTETS SENTRALBORD

En rekke personer i Naturvernforbundet kan bekrefte at samtaler ble avspilt i telefonen. Hans J. Engan, som var leder i Naturvernforbundet fra 1978-80, opplevde noe helt spesielt.

– En gang jeg ringte fra Tynset til Norges Naturvernforbunds telefonnummer i Oslo, havnet jeg tre ganger til Justisdepartementets sentralbord, uttalte Hans J. Engan til Adresseavisen i 2002. Engan var Naturvernforbudsleder fra 1978-80.

Og Naturvernforbundet var ikke alene om å høre samtaler avspilt i telefonen. 21 slike avlyttingssaker ble anmeldt til politiet i perioden fra 1979 til februar 1981. Da politiet ba Televerket om å se på saken, konkluderte man med at «tidligere

Oslo, høsten 1979. En politimann forteller sultestreikende samer foran Stortinget at de bryter politivedtektenes bestemmelse om forbud mot å slå opp telt i hovedstaden.

samtaler som en abonnent får avspilt i reprise, tyder på at det har foregått ulovlig telefonavlytting», står det å lese i Lund-rapporten fra 1996.

– HELT UKJENT FOR MEG

For mange er historiene om overvåking av miljøbevegelsen overraskende. Venstremann og tidligere justisminister Odd Einar Dørum er bare kjent med de bekymringer fra politiet som kom frem i NRKs jubileumsprogram om Alta-aksjonen.

– Det er helt ukjent for meg at Naturvernforbundet eller Folkeaksjonen skulle være mål for noen overvåking. Jeg kjenner i det hele tatt ikke til noen situasjon der det kan ha vært aktuelt å overvåke norsk miljøbevegelse, sier Dørum.

– Både Naturvernforbundet og Folkeaksjonen sto for en fredelig linje. Hele Folkeaksjonens hensikt, nemlig å hindre utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget med fredelige midler, var legitim. De kjempet virkelig for å holde ikke-volds-linjen, for det var krefter som syslet med tanker om sabotasje og voldsbruk. All ære

til Folkeaksjonen for at de lyktes med å gjøre Alta-kampen til en fredelig og ikke-voldelig aksjon, sier Dørum.

FIKK SE MAPPA SI

Telefonavlyttingen er foreløpig ikke bevist, men at overvåkingspolitiet foretok ulovlige registreringer av miljøaktivister er på det rene. Vi har snakket med én av dem som har sett mappa si.

– Det sto ikke mye, men det finnes et notat fra det daværende overvåkingspolitiet om at jeg var aktiv i Folkeaksjonen, forteller Helga Gunnarsdottir, som var leder for en underavdeling i Folkeaksjonen.

Overvåkingen av Gunnarsdottir var ulovlig, og hun ble svært overrasket da det viste seg at de hadde en mappa på henne.

– Jeg husker at jeg fikk en mistenkelig telefon høsten 1981. Jeg tror politiet jobbet for å finne bevis for at demonstrantene var betalt. Jeg synes denne overvåkingen sier noe om totaliteten i maktapparatet og forsøket på å stanse et engasjement. De stigmatiserte ung-

dom som kjempet for vassdragsvern og samiske rettigheter.

Gunnarsdottir ble opprørt da hun fikk se mappa si.

– Jeg opplever noe av det som står der som krenkende og uriktig. Det fulgte ikke med noen beklagelse, sier Gunnarsdottir.

At overvåkingspolitiet hadde mappa på en som ikke hadde noen framtreddende posisjon, gjør at hun tror at det foregikk en omfattende overvåking av miljøbevegelsen under Alta-striden.

Ble du overvåket?

Natur & miljø vil gjerne høre historien din, dersom du mener du har blitt overvåket i forbindelse med Alta-kampen eller andre miljø saker. Ta kontakt med redaksjonen på 23 10 96 06 eller e-post redaksjonen@naturvernforbundet.no. Vi kommer ikke til å offentliggjøre informasjon uten samtykke.

STOLT AV INNSATSEN

– Det skjedde en stor endring i norsk miljøpolitikk da SV ble med i regjering, sier avtroppende SV-leder Kristin Halvorsen i et intervju med *Natur & miljø*. Hun er stolt av SVs miljøinnsats og skammer seg ikke over noe.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Kristin Halvorsen er ikke i tvil. De store miljøkampene om Lofoten, Vefsna og gasskraftverk ville fått et annet utfall uten SV i regjering.

– Det hadde vært oljevinning i Lofoten, Vefsna ville vært lagt i rør og vi hadde hatt gasskraft uten rensing av CO₂. Alt dette har det vært flertall for på Stortinget, men vi har greid å stanse det, sier Halvorsen stolt.

AVTROPPEDE LEDER PÅ HUGGET

Valgnatten meldte Kristin Halvorsen sin avgang som SV-leder, men det var ingen avtroppende politiker som møtte *Natur & miljø* i øverste etasje i Utdanningsdirektoratets nybygg på Grønland i Oslo. Det skulle ikke gå mer enn et par minutter fra vi ba om intervju før vi hadde politisk sekretær Sylvi Bratten på tråden for å avtale tid og sted. SVs lengstsittende leder er på hugget, og hun legger ikke skjul på at hun savnet støtte fra miljøbevegelsen i begynnelsen av regjeringstiden.

– Vi som har vært de viktigste spydspissene, vi som har kjempet for miljø i regjeringen, dag etter dag, har fått en del kjeft av miljøbevegelsen. Men Høyre og Fremskrittspartiet har sluppet billig unna, selv om de står for den mest miljøfiendtlige politikken, sier Halvorsen.

Hun forteller at SV har arbeidet syste-

matisk med å involvere miljøbevegelsen i politiske prosesser.

– Jeg synes vi samarbeider bedre nå, sier Halvorsen.

– DE RØDGRØNNE ER BEST FOR MILJØET

Hun mener at regjeringssamarbeidet mellom SV, Arbeiderpartiet og Senterpartiet er den beste aktuelle konstellasjonen for miljøet.

– Hvis vi får et bredt borgelig samarbeid, vil vi få en dårligere miljøpolitikk. Slik dagens politiske landskap ser ut, kan vi ikke få en regjering som er bedre for miljøet, sier Halvorsen.

– Likevel har de norske utslippene av klimagasser stadig økt, til tross for gjentatte lovnader om å redusere dem. Hvordan forklarer du det?

– Nå sitter ikke SV i regjering alene, og det er også slik at de viktigste utslippskildene ligger under andre departementer enn dem vi styrer, for eksempel Olje- og energidepartementet og Samferdselsdepartementet, sier Halvorsen.

TØFF DRAGKAMP OM KLIMA

Hun sier at det elendige kommunevalget og det relativt svake resultatet i stortingsvalget for to år siden har svekket SVs muligheter for gjennomslag i miljøpolitikken. Det vil gjøre forhandlingene om den kommende klimameldingen vanskelige, forteller hun.

Det pågår nå tøffe forhandlinger innad i regjeringen. Striden står blant annet om hvorvidt det skal opprettes et eget klimafond og hvor mye som skal kuttes i norske utslipp av klimagasser. Det handler om hva Norge skal gjøre for å hindre alvorlige og ødeleggende klimaendringer i fremtiden.

– Vår ambisjon er å gjøre klimameldingen til et vendepunkt i norsk klimapolitikk, men det blir vanskelig. Hvis du ser rundt deg, er det liten interesse for miljø

Kristin Halvorsen og SV savnet støtte fra miljøbevegelsen i begynnelsen av regjeringstiden. – Vi har fått endel kjeft, sier hun.

FOTO: KRISTIAN SKJELLUM AAS

og klima om dagen. Her trenger SV full støtte og all den drahjelp miljøbevegelsen kan gi for å sette klima høyere på dagsordenen, sier Halvorsen.

VARIG BRUK AV LOFOTEN

I tillegg til klimameldingen står varig vern av Lofoten og Vesterålen høyt på SVs sakliste.

– Jeg liker best å snakke om varig bruk av Lofoten, for vi går inn for utstrakt bruk av områdene til fiskeri og turisme selv om vi sier nei til utvinning av olje og gass, sier Halvorsen.

– Er du bekvem med at regjeringen tillater leting etter petroleum i andre sårbare områder langs kysten av Nord-Norge og i Barentshavet?

– Det er helt riktig å kartlegge hvilke

SVs største miljøseiere

Vi ba SV-leder Kristin Halvorsen ramse opp de ti største miljøseierene SV har vunnet i regjering. Her er hennes liste:

1. Nye gasskraftverk skal bygges med CO₂-rensing. Våren 2006
2. Omlegging av bilavgifter etter miljøegenskaper. Våren 2007.
3. Storsatsing på kollektivtrafikk og jernbane. Startet i 2007
4. Vern av Trillemarka-Rollagsfjell. Våren 2008
5. Innstramming av regler for bygging i strandsonen. Høsten 2008
6. Vern av vassdraget Vefsna. Våren 2009
7. Naturmangfoldloven. Ny lov om forvaltning av norsk natur. Våren 2009
8. Grønne sertifikater. Støtteordning for fornybar energi. Høsten 2010
9. Nasjonalparkplanen gjennomført. Våren 2011
10. Lofoten, Vesterålen og Senja. Nei til konsekvensutredning av oljeboring. Våren 2011.

Listen er sortert etter dato.

ressurser som finnes opp mot delelinjen, nå som vi har blitt enige med russerne. Det skulle bare mangle. Det handler om å hevde vår egen suverenitet. Men det som bekymrer meg er dem som mener at det ikke skal være en dråpe olje igjen i havet. Det vil hindre at vi får snudd utviklingen og brukt all den gode tankekraften i oljebransjen til utvikling av fornybar energi og et mer bærekraftig næringsliv, sier Halvorsen.

SKAMMER SEG IKKE

– Du forteller om mange saker SV er stolte over å ha fått gjennomslag for. Er det noe du skammer deg over?

– Nei, jeg skammer meg ikke over noe. Jeg synes vi har fått til mye, og det blir vi stadig mer bevisst over innad i SV.

Gir SV ære for miljøseiere

SV burde fått mer støtte, mens Høyre fortjener mer kritikk. Det mener Naturvernforbundets leder Lars Haltbrekken.

– Det er ingen tvil om at de mange viktige seierene vi har fått har kommet som en følge av at SV har stått på. Jeg tror seierslista for de siste årene ville vært uhyre kort om det var betongkoalisjonen fra 1990-tallet, H, Frp og Ap som hadde styrt, sier Haltbrekken.

Haltbrekken forstår Halvorsens kritikk om manglende støtte fra miljøbevegelsen.

– Halvorsen har et poeng. Høyre har

tatt store steg i feil retning de siste årene og hadde fortjent et langt mer kritisk søkelys fra miljøbevegelsen. Men det er først og fremst de som sitter med flertallet som kan gjøre noe og som miljøbevegelsen retter sitt hovedfokus mot, sier han, og fortsetter:

– Miljøbevegelsen har ikke alltid vært like gode til å rette kritikken mot de som først og fremst fortjener den. Vi så det litt under sentrumsregjeringens tid på slutten av nittitallet også. Jeg tror vi kan bli bedre i å støtte våre venner i regjeringen, uten at det går på bekostning av vår partipolitiske uavhengighet, sier Haltbrekken.

SITATER

– Jeg opplever at miljøbevegelsen aktivt legger kjelker i veien for at vi skal lykkes med våre ambisiøse fornybare mål. (...) Det er altfor få som altfor lenge har fått lov til å definere vårt verdensbilde rundt disse spørsmålene. Vår samfunnsdebatt har veldig godt av nye måter å se dette på. Jeg vil møte deres verdensanskuelse med fakta.

Olje-, olje-, olje-, olje- og energiminister Ola Borten Moe byr opp miljøbevegelsen til duell. (NTB)

– Dette må Ola Borten Moe stå for selv. (...) Nå håper jeg Ola Borten Moe holder seg inne med miljøbevegelsen. Det gjør han sikkert, og klarer opp i dette.

Sp-leder Liv Signe Navarsete lyder en smule oppgitt over sin læregutt. (Dagbladet)

– Det er mer viktig hvordan de som lever i dag har det i de neste dagene og ukene enn hvordan været egentlig er om noen år.

Toppsjef Erik Haugane i Det Norske Oljeselskap. (Dagens Næringsliv)

– Hvem i all verden vil jobbe for et selskap der toppsjefen går ut i offentligheten og erklærer at han er en idiot?

Miljøvernminister Erik Solheim kommenterer Erik Haugane. (Dagens Næringsliv)

– Vi som bor i byen har behov for bil, vi også. Alle har rett på en egen parkeringsplass.

Liv Røssland (Frp) mener parkeringsplass bør være en universell menneskerettighet. (Bergens Tidende)

«shitt, i oslo har de noe som heter kollektivtransport. dritgod idé. skal ta den med tilbake til bergen og tipse folk om det!»

Rapper Lars Vaular på Twitter.

– Dette er sannsynligvis et godt reservoar som gjør det mulig å utvinne store mengder energi med små konsekvenser for miljøet.

Olje-, olje-, olje-, olje- og energiminister Ola Borten Moe kommenterer Avalsnesfunnet. (NRK Politisk kvarter)

I KORTHET

FOTO: TIMO NOKO/FLICKR.COM

Det blir ikke vindkraft på Sleneset i Lurøy.

Ingen vindkraft i hubrokoloni

■ Sleneset i Lurøy er Norges største hubrokoloni. Det er også stedet der selskapet Nordnorsk vindkraft søkte om å bygge 75 store vindmøller, og å bygge veier og veifyllinger mellom dem. Selv miljøstiftelsen Zero, som ikke først og fremste er kjent for

klassisk naturvern, gikk mot planene om vindkraft her. Nå har NVE avslått selskapets søknad.

– Dette er den beste nyheten jeg har fått på mange år. Det er den rette avgjørelsen, sier May Lene Meyer i kampanjeorganisasjonen motvind.no til NRK.

Kartmakere på glattisen

■ Da den nyeste utgaven av «Times' Comprehensive Atlas of the World» ble publisert, var kartene over Grønland revidert. De nye kartene viser at 15 prosent av islaget på øya har forsvunnet i løpet av 10 år. Dette er en smelting som er langt raskere enn noen klimamodeller har forutsett, og viste seg å være feil.

Glasiolog Poul Christoffersen ved Scott Polar Research Institute har forsøkt å gjenskape iskanten som er gjengitt i Times Atlas, og har funnet at kartmakerne feilaktig har brukt grensen for 500 meters istykkelse som iskant.

– Jeg vil mye heller bruke de gamle kartene for undervisning og studier, sier Christoffersen til The Guardian.

Gorillavokter drept

■ En skogvokter ble drept og en annen hardt skadet da de forsøkte å pågripe krypskyttere som hadde drept to utrydningstruede gorillaer.

Angrepet fant sted i slutten av september utenfor Lobéke nasjonalpark i Kamerun, ifølge miljøorganisasjonen WWF. Skogvokterne kom over en leir hvor de fant de livløse kroppene til lavlandsgorillaer, en art som er kritisk truet. Vokterne ventet i leiren for å pågripe de skyldige, men ble skutt da seks bevæpnede menn dukket opp. Vokterne var ubevæpnet.

– Dette brutale angrepet er et forsøk på å skremme myndighetene. Gjenger med krypskyttere har satt i gang en krig om Kameruns skoger. De har nå sendt en tydelig melding om at de ikke respekterer loven, sier David Geer, WWFs koordinator for store aper i Afrika.

Krever oppvask etter feilhogst

De siste ukene er det avdekket at store mengder verneverdig skog er hogd og solgt som miljøsertifisert tømmer. – Skogbransjen fører forbrukerne bak lyset, sier fagleder Arnodd Håpnes i Naturvernforbundet.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Det er skogeierforeningene Viken Skog og Allskog som står bak feilhogstene. I begynnelsen av juni ble over hundre mål skog med nasjonal ver-

neverdi hogd ved Åbjøravassdraget i Nord-Aurdal. Det er bare toppen av isfjellet. Ifølge bladet Norsk Skogbruk har Viken Skog siden 2003 foretatt et tresifret antall hogster i verdifulle nøkkelbiotoper som ikke skulle vært rørt. Allskog har selv gjort funn av 104 hogster i miljøregistrert skog.

Naturvernforbundet krever nå full gjennomgang av den norske skogsertifiseringen.

– Vi må ha et mye bedre system for sertifisering av skog. Det forventer vi at skogbransjen blir med på etter disse avsløringene, sier Håpnes.

Naturvernforbundet ber om at miljøsertifiseringen

til Viken og Allskog trekkes tilbake. I påvente av en bedre sertifiseringsordning krever forbundet at det innføres meldeplikt for all hogst i områder som er miljøregistrerte, såkalte MIS-områder.

– Vi ser alvorlig på funnene. Vi er miljøsertifisert, og det bygger på at MIS-standarden etterlevs. Vi må skjerpe inn rutineene, sier administrerende direktør Ole H. Bakke i Allskog til Nationen.

Kvalitets- og miljøsjef Bernt Magne Eidahl i Viken skog har følgende kommentar til Aftenposten:

– Vi vil nå være forsiktige med ytterligere hogst.

– Kommunen gjør ikke jobben sin

FOTO: HARALD BAARDSETH

■ Naturvernforbundet i Buskerud har avdekket 25 ulovlige fyllinger i Øvre Eiker, og utarbeidet en rapport med solid fotodokumentasjon. Nå mener leder Harald Baardseth at kommunen ikke gjør jobben med å følge opp ulov-

lige fyllinger godt nok. Små forhold og tette bekjentskaper kan gjøre at kommunen ikke våger å sette inn støtet mot forsøplerne.

– Problemet er forurensningsloven, som er for vag i sine formuleringer med mye

«bør» og «kan». Her må det ryddes opp, og kommunene må få sterkere mandat, sier Baardseth.

Rapporten finnes på www.naturvernforbundet.no/ buskerud.

Danskene kan snu på reklameflisa

■ «Nei takk»-ordningen for reklame i postkassen er i dag den samme i Norge og Danmark. Nå vil den nye danske regjeringen utrede en ordning der postmottakere aktivt må si ja takk til reklame. Det melder Berlingske Tidende.

– Ordningen vil spare miljøet for en stor belastning, og samtidig spare forbrukeren for masse besvær med å tømme postkasser som er gått full av reklame, sier Rasmus Kjeldahl, direktør i det danske Forbrukerrådet.

Oljemesse om energi-paradokser

■ «Oljemessa» ONS i Stavanger vil i 2012 ha som hovedmål å konfrontere paradoksene i energipolitikken. Klimaperspektivet blir viktig, sier avtroppende ONS-sjef Kjell Ursin-Smith til Stavanger Aftenblad.

– Den enorme konflikten mellom miljøbevegelsen og folk som jobber i oljeindustrien har lenge fascinert oss. Vi er nødt til å ta noen valg framover. Det er en ekstrem utfordring som står foran oss når vi vet at fossilt brensel vil dominere i 80 år til samtidig som klimaproblemene vokser, sier Ursin-Smith.

PORTRETET

Hvem:

Ingeborg Gjærum

Hva:

Miljøaktivist og ingeniørstudent ved NTNU i Trondheim

Hvorfor:

Nyvalgt nestleder i Naturvernforbundet

NY NESTLEDER KLAR TIL KAMP

Hun har grått bitre tårer over regjeringen, hun har ledet Natur og Ungdom og vært rådgiver i Burson-Marsteller. Nylig ble Ingeborg Gjærum (26) nestleder i Naturvernforbundet.

Tekst og foto: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Det er en entusiastisk nestleder Natur & miljø møter i Trondheim, hvor hun begynte på et femårig ingeniørstudium i høst.

– Skal vi få til helt nødvendige endringer i samfunnet, har Naturvernforbundet en nøkkelrolle. Naturvernforbundet er demokratisk og finnes over hele landet. Vi er der naturen og utslippene er, og det er der miljøproblemene må løses. Det er viktig å huske at den viktigste delen av miljøbevegelsen ikke sitter i Oslo, sier Gjærum og skynder seg å legge til:

– Og det mente jeg også før jeg flyttet til Trondheim.

– *Valgkampen viste at interessen for miljøsaker er ganske laber. Hva tror du det skyldes?*

– Kanskje lykkes vi ikke med å fortelle folk hvor viktig det er hvem de stemmer på. Vi må bli flinkere til å heie frem politikere som gjør det bra for miljøet. Undersøkelser viser at Jens Stoltenberg har stor troverdighet i miljøsaker. Åssen er det mulig! Skal 2013 bli et miljøvalg, må vi sette oss ned og lage en god plan. Det er vi som må sikre et storting der miljøpolitikere blir i flertall. Ingen andre kommer til å gjøre det. Det er et enormt ansvar, til å bli helt svett av egentlig.

TUR-RETUR BURSON-MARSTELLER

Første halvår i år tok Ingeborg spranget fra en informasjonsjobb i Naturvernforbundet til en rådgiverstilling i Burson-Marsteller, et av verdens største kommunikasjonsbyråer.

– Det var som natt og dag. Jeg fant ut at organisasjoner og næringslivet er to svært forskjellige ting. Men det var spennende. Å snakke med folk som er opptatt av kommunikasjon, men kanskje ikke miljø, var ganske lærerikt, sier Gjærum.

– *Nå er du tilbake i miljøbevegelsen. Fikk du abstinenser?*

– Jeg rakk ikke å få abstinenser, for jeg var

dypt engasjert likevel og sto på i Folkeaksjonen oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja. Når man først har begynt er det ikke bare å slutte heller. Dessuten vil jeg være der på den store festen, når miljøet vårt er reddet.

– *Er det lenge til den festen?*

– Den er nok ikke veldig snarlig, men vi har da noen delseiere. Det var stort å være med på festen da Lofoten, Vesterålen og Senja ble reddet. Nå var det ikke noen endelig seier, men det er det svært lite som er.

Hvis det er endelige seiere man er ute etter, er kanskje ikke miljøbevegelsen stedet.

GRÅT I MØTE MED GUDMOR

At miljøkampen består av mer enn seiere har Ingeborg selv fått erfare. Etter en lang strid ble det i oktober 2006 klart at regjeringen ville tillate gasskraftverk på Mongstad uten CO₂-rensing. Utenfor pressekonferansen ventet Natur og Ungdom, i kjent stil med plakater og bannere, med Ingeborg Gjærum i spissen. Her gråt Ingeborg sine vel omtalte tårer for miljøet, i møte med daværende miljøvernminister Helen Bjørnøy, fremfor et samlet norsk pressekorps, utenfor selveste Stortinget, i beste sendetid. Slikt blir det oppslag av. Det ingen av pressefolkene visste er at de to er nært knyttet til hverandre. Bjørnøy er ingen annen enn Ingeborgs gudmor, og da hun giftet seg i sommer, var det den tidligere miljøvernministeren som viet henne.

– *Du har vært nestleder før, i Natur og Ungdom. Det førte til at du overtok ledervervet. Vil det gå slik nå også?*

– Det ville jeg ikke satset pengene mine på. Jeg har ingen planer om det, nei.

Undersøkelser viser at Jens Stoltenberg har stor troverdighet i miljøsaker. Åssen er det mulig!

Foreslår klima-avtale i 2015

Norge og Australia la fram et nytt forslag om fremdrift i de internasjonale klimaforhandlingene under forhandlingsmøtet i Panama i oktober. Forslaget, som innebærer at en ny avtale som regulerer verdens utslipp av klimagasser skal undertegnes før 2015, har møtt godord fra flere av de industrialiserte landene, men motstand fra utviklingsland.

- Det er ikke så rart at utviklingsland reagerer på at det stilles strengere krav til dem enn tidligere samtidig som de rike landene får slappere regler enn de har i dag, sier Bård Lahn i Naturvernforbundet, som er medlem av den norske forhandlingsdelegasjonen.

FOTO: KRISTIAN S. AAS

Norge foreslår at man skal ta sikte på en ny klimaavtale i 2015. Her er miljøvernminister Erik Solheim og daværende forhandlingsleder Audun Rosland under fjorårets klimatoppmøte i Cancun, Mexico.

Forhandlingene, som egentlig skulle ha kulminert i en avtale på toppmøtet i København i 2009, gjenopptas på klimat-

oppmøtet i Durban i Sør-Afrika i månedsskiftet november/ desember.

Fortsatt svovel fra øst

FOTO: LYNN D. ROSENTRATER/FICKR.COM

Smelterverket i Nikel er det anlegget som gir mest svovelforurensning til Norge.

Forurensningen fra fabrikkene i Nikel og Zapoljarnij på Kolahalvøya er fortsatt høy. Det viser målinger foretatt på norsk side av grensen. Forrige vinter ble grenseverdiene for svoveldioksid overskredet

hele 102 ganger i Karpdalen, som ligger øst for Kirkenes.

- Vinteren 2010-2011 var spesiell med veldig høye verdier i Karpdalen nord for anleggene på russisk side. Nå vet vi at

russerne har oppgradert anlegget i Zapoljarnij og det blir interessant å se hvordan utslippene vil endre seg fremover, sier NILU-forsker Tore F. Berglen til Klima- og forurensningsdirektoratets nettside.

Kommunevalg stopper plattformoppbygging

■ Det nye flertallet i Vindafjord kommunestyre stopper AF Decoms planer om å hugge opp gamle oljeplattformer i fjorden i Vats i Vindafjord i Rogaland, skriver NRK Rogaland.

- Dette er ingen plass å gjøre dette på. I et så sårbart område, innerst i en Ryfylkefjord med så mye fisk, og så mye produksjon av mat, sier Ståle Jøtne, nabo og miljøvokter.

Oppbyggingen skjer i dag på land, men AF Decom har søkt om også å få hugge plattformer som ligger i sjøen. Dette blir nå etter all sannsynlighet stoppet.

Naturverner årets folkemusiker

■ Gabriel Fliflet, som er styremedlem i Naturvernforbundet i Hordaland, ble i år utnevnt til «Årets folkemusiker» under bransjefestivalen Folkelarm. Fliflet er kjent blant annet fra samarbeidet med Ole Hamre, som har resultert i store doser humørfylte og nyskapende folkemusikkinspirerte toner. Han har også skrevet bestillingsverk for Festspillene i Bergen og Osafestivalen, skriver Bergens Tidende.

ENERGI TIL U-LAND

1,3 milliarder mennesker lever uten tilgang til moderne energitjenester. Derfor har Norge tatt initiativ til Energy+, et program som skal støtte utbygging av fornybar energi og energieffektivisering i u-land.

Tekst og foto: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Energy+ ble lansert på energikonferansen i Oslo i oktober, der blant andre FNs generalsekretær Ban Ki-Moon deltok. Programmet er modellert på skoginitiativet REDD+, og skal gi flere tilgang til ren energi.

– Jeg leste lekser i det svake lyset fra parafinlamper og stearinlys. Vi hadde ikke kjøleskap. Jeg fikk tilgang til elektrisitet for første gang da jeg begynte på universitetet. Frem til det levde jeg i mørket, sa Moon til forsamlingen.

Organisasjonen har takket ja til å bli partner i initiativet. De har lang erfaring med praktisk arbeid for å gi tilgang til energi og bruke energi mer effektivt i utviklingsland, spesielt i Sentral-Asia og Afrika. Naturvernforbundet ser det som en viktig oppgave å jobbe for at Energy+ blir mer enn utbygging av stor vannkraft, og at tiltak som når de fattigste direkte får en viktig plass i initiativet.

Å NÅ UT TIL ALLE

– Kraft er viktig og nødvendig, men kan ikke dekke alle behov, og når ikke ut til de fattigste. 1,9 millioner mennesker dør årlig av partikler og røyk fra åpne ildsteder, og produksjon av trekull gir store problemer med avskoging, sier Yngvild Lorentzen, leder for internasjonal avdeling i Naturvernforbundet.

– Man må samarbeide med lokalsamfunnene, og få folk selv til å skjønne at det finnes alternativer. Dette arbeidet må skje nedenfra og opp, og lokale organisasjoner må få en viktig rolle her, påpeker Lorentzen.

Energiøkonom Massaporn Kannasoot tror det norske initiativet Energy+ kan gi gode resultater, hvis man husker de fattigste og tar med lokalsamfunnene i arbeidet.

MANGE SKJØNNER IKKE PROBLEMET

Beregninger Naturvernforbundet har gjort viser at en vanlig familie i Mosambik kan ha samme energiforbruk som en norsk familie, men det eneste de da bruker energien til er matlaging. 96-97 prosent av energien i ved og trekull går tapt når maten lages på åpne ildsteder. Effektive ovner vil gi en kraftig forbedring for miljø og levestandard.

Massaporn Kannasoot fra Thailand er energiøkonom, og har arbeidet på et prosjekt for Sustainable Energy International i Mosambik. Hun tror det norske energiinitiativet kan gi fremgang, hvis deler av arbeidet skjer med basis i lokalsamfunnene.

– Det er nødvendig med større tilgang til elektrisitet, men det hjelper bare de som er tilknyttet nettet, og dermed har det relativt bra fra før. Det viktigste er at de aller fattigste får tilgang til informasjon

om sitt eget energiforbruk, og hva som blir bedre med nye ovner. Mange skjønner ikke problemet med det de gjør i dag, og kjenner ikke alternativene, sier Kannasoot.

PENGER IKKE PROBLEMET

I en landsby i Mosambik som hun arbeidet i, produserte de effektive kokeovner. Likevel brukte bare 40 prosent av innbyggerne disse ovnene. Resten fortsatte med åpne ildsteder. Penger var heller ikke hovedproblemet, ifølge Kannasoot.

– Ovnene var billige, og de aller fleste hadde hatt råd til å kjøpe en. Men mange hadde ikke reflektert over sitt eget energiforbruk. I tillegg er det oftest kvinner som samler brensel og lager mat, mens det er menn som har pengene. Dermed ser ikke mennene problemene. I denne landsbyen anbefalte vi å inkludere kvinnene i produksjonen av ovnene, slik at de kunne tjene penger og kjøpe sin egen ovn, forteller Kannasoot.

Industrien kan spare 40 Alta-kraftverk

– STANSES I LEDE

Bare ved bruk av kjent teknologi kan industrien spare 16 terrawattimer (TWh) energi. Det er lønnsomt, og det kan gjøres nå. Likevel skjer svært lite. – Prosjektene blir strøket av ledelse som både mangler kunnskap og tro på prosjektene, sier Are Magne Kregnes i Siemens.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

På oppdrag fra Nord- og Sør-Trøndelag fylkeskommuner har Siemens gått industrivedrifter i Trøndelag nærmere etter i sømmene for å undersøke potensialet for energisparing. De fant en mengde energi som bare venter på å bli frigjort. Kregnes deltok nylig på Klimaseminaret 2011, som Naturvernforbundet, Natur og Ungdom

og fagforbundet Tekna arrangerte i Trondheim.

FIRE ALTA-KRAFTVERK

– Vi plukket ut 15 bedrifter, hvorav de tre største, Norske Skog Skogn, Wacker Chemicals og Elkem Thamshavn, står for 80 prosent av strømforbruket i industrien i Trøndelag. Konklusjonen er at forbruket kan reduseres med 0,9 TWh ved bruk

av tilgjengelig teknologi, forteller Kregnes, som er sjef for industri i Siemens.

Tar man med industrien i Møre og Romsdal og potensialet for effektivisering av vannkraftverk i området, kan nærmere 3 TWh spares i landsdelen hvor det er snakket svært mye om energikrise. Det tilsvarer årsproduksjonen til fire-fem Alta-kraftverk.

– Dette er tiltak som kan settes i gang i morgen, og det er lønnsomt. Hvorfor skjer det da ikke, spør Kregnes.

FØRTI ALTA-KRAFTVERK

Forholdene i Midt-Norge er på ingen

Are Magne Kregnes, sjef for industriseksjonen i Siemens, under Klimaseminaret 2011 i Trondheim.

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

Norsk Oljevernforening For Operatørselskap
www.nof.no

En anerkjent og effektiv oljevernorganisasjon og pådriver innen kompetanse og teknologiutvikling

LEDERROMMENE

Elkem Thamshavn kan spare 180 gigawattimer i året. Det tilsvarer produksjonen til 24 vindmøller eller 30 småkraftverk.

måte enestående. Kregnes og Siemens har arbeidet med Smart City-prosjektene i Oslo, Bergen og Trondheim. Konklusjonene er løfterike. Bare i industrien kan 20 prosent av energiforbruket spares ved hjelp av dagens teknologi. Ytterligere 10-15 prosent kan hentes ut med ny teknologi. Industrien kan totalt frigjøre 27 TWh energi, eller det som tilsvarer 40 Alta-kraftverk, ifølge rapporten *Potensial for energieffektivisering i norsk landbasert industri*, som Norsk Industri og Enova står bak.

– STANSER I LEDERROMMENE

Ifølge Kregnes er det i lederrommene energieffektiviseringen stanses.

– Små- og mellomstore bedrifter mangler kompetanse og tro på energieffektivi-

visering, mens de store mangler kapital og ser dette i sammenheng med modernisering og produksjon. De er mest opptatt av å øke produksjonen og tør ikke satse på energieffektivisering som kan medføre endringer i produksjonen, sier Kregnes.

Han forteller at de fleste prosjektene er spart inn i løpet av ett til to år, og at de er svært lønnsomme på sikt.

NORGE I TET PÅ SOLCELLESILISIUM

Men norske industribedrifter blir mer og mer klar over det uutnyttede potensialet. Et godt eksempel er Fesil Sunergy i Trondheim, som har utviklet en ny måte å produsere solcellesilisium. Prosessen har inntil 75 prosent lavere energiforbruk og inntil 90 prosent lavere CO₂-utslipp

enn dagens metode. Det er bygd et pilotanlegg i Trondheim som er i gang med prøveproduksjon. Utfordringen er nå å få finansiert et fullskalaanlegg. Ifølge Enova vil satsingen kunne bringe Norge i tet i produksjon av solcellesilisium.

– SETT I GANG, GÅ TIL BANKEN

Kregnes har klare råd til industribedrifter som ikke har kommet i gang med energisparing.

– Se på dette som en sparemulighet som gir bedre økonomi på bunnlinja, hent kompetanse og gå til banken. Enova dekker halvparten av regningen for utredningen av prosjektet, og dette er så lønnsomt at ingen banker vil si nei til finansiering, sier Kregnes.

— EKSTREMT LØNNSOMT, M

Håkan Hanson er kommunal energirådgiver og norgesvenn. Som energirådgiver i Strömstad og Tanum gir han råd til husholdninger og bedrifter om hvordan de kan kutte energiforbruket. Vil du ha tips om slikt i Norge, må du ringe til Trondheim.

Tekst og foto: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

– Energimyndigheten i Sverige betaler hvert år 280 000 kroner til hver kommune. Dette er et bidrag til kommunens arbeid med energirådgivning, som alle kommuner er pålagt å ha. Tilbudet skal være kostnadsfritt for brukerne, og både allmennheten, skoleelever, foreninger, organisasjoner, husholdninger og bedrifter med under 250 ansatte er målgruppe for oss, forteller Hanson.

ØKOPARK I HARRYBYEN

Han har sin base på Strömstad Ekopark. Huset, som ligger i utkanten av Strömstad nær avfallshåndteringsstasjonen, er vel knappst den største attraksjonen i byen for nordmenn. Men her kommer skoleklasser, familier og andre interesserte for å lære om natur, miljø, energibruk og forurensning, og sammenhengene mellom disse. Hanson forteller at hele miljøforvaltningen er mer desentralisert i Sverige enn i Norge.

– I Strömstad, som er en by med 12 000 innbyggere, har kommunens miljøavdeling 10 ansatte. Disse har ansvar for mange ulike oppgaver innen miljø og helse, forteller Hanson, som har studert ved NTNU i Trondheim og vært mye i Norge. Han har derfor god oversikt over energibruken både i Sverige og Norge.

– NÆRHETEN FORSVINNER

Før 2001 hadde Norge, som de aller fleste europeiske land, en energirådgivningstjeneste som var desentralisert. En avgift på ett øre per kilowatttime gikk til nettselska-

Energirådgiver Håkan Hanson sitter på Strömstad Ekopark og gir energiråd til husholdninger og bedrifter. I Sverige er dette en lovpålagt oppgave for kommunene.

pene, som fikk ansvaret for å bygge opp en tjeneste som skulle begrense veksten i strømforbruket. I en endring av energiloven i 2000 ble det vedtatt å opprette Enova, et statlig foretak som skulle ha ansvaret for energisparing. All rådgivning i offentlig regi ble sentralisert.

– Det sikret at tilbudet ble likt over hele landet, noe som var positivt. Tidligere var det store forskjeller i tilbudet

avhengig av hvilket nettselskap som hadde ansvaret. Ulempen er at nærheten og det utøvende leddet forsvinner, noe som kanskje er spesielt viktig for husholdninger som vil gjennomføre sparetiltak, sier Dag Arne Høystad i Naturvernforbundet. Han er også energirådgiver i Asker kommune, den eneste kommunen i Norge som tilbyr gratis energirådgivning for husholdninger på

...MEN VANSKELIG Å FORSTÅ

eget initiativ. Asker kommune åpner også for å gjennomføre hjemmebesøk med energirådgivning, som er kostnadsfrie for huseier.

UVANLIG MED STRØMOPPVARMING

Hjemmebesøk gjøres bare unntaksvis i Sverige, ifølge Hanson.

– I hovedsak gir vi to typer hjelp til privatpersoner. Det er telefonrådgivning og hjelp basert på at de tar med seg husets tegninger og statistikk til kom- ➤

Fakta

ENØK

40 prosent av det norske energiforbruket brukes til bygg og bolig. Oppvarming, varmtvann, belysning, husholdningsapparater og andre funksjoner sluker energi, og det er et mål å redusere energiinnsatsen for å bruke ressursene mer effektivt. Det vil begrense behovet for flere kraftverk, og redusere klimagassutslippene. Energirådgivningstjenesten skal hjelpe husholdninger og småbedrifter med å redusere sitt energiforbruk (kalt energiøkonomisering/enøk).

NORGE FØR:

- Ett øre avgift per kWh
- ansvar delegert til nettselskapene, opprettet energisentre for å informere om enøk
- lokalt, ofte fylkesvis organisering.

Få retningslinjer ovenfra, stor ulikhet i tilbudet fra selskap til selskap

NORGE NÅ:

- Enova etablert i 2001
- Tok over ansvaret for rådgivning
- Felles nasjonalt system, mer enhetlig men mindre nærhet

SVERIGE:

- Lovpålagt oppgave for kommunene
- Styres av Energimyndigheten, retningslinjer fra den svenske miljøloven (Miljöbalken).
- For husholdninger og bedrifter med under 250 ansatte. Driver også informasjon til skoler, foreninger og organisasjoner.

– I Sverige er det uvanlig å bruke elektrisitet til oppvarming, forklarer Håkan Hanson. Her viser han en enkel solfanger, som varmer vann ved hjelp av solenergi.

► munehuset eller til meg her på Strömstad Ekopark, forteller Hanson. I unntakstilfeller gjør de også hjemmebesøk.

Han forteller at hovedforskjellen på Norge og Sverige er oppvarmingssystemene.

– I Sverige er det uvanlig å bruke elektrisitet til oppvarming. Nær sagt alle i byer og tettsteder har vannbåren varme med radiatorer eller gulvvarme, forteller Hanson.

Det gjør systemet mer fleksibelt, og gjør det enklere å bruke fjernvarme, bioenergi, luft-til-vann-varmepumpe og systemer for varmegjenvinning.

Strömstad er den byen i Sverige med størst andel varmepumper. Likevel er Hanson skeptisk til bruk av slike, nettopp fordi de bruker elektrisitet.

– Vi har flere eksempler på at folk har stengt av fjernvarmen, og erstattet denne med varmepumpe. Det gir en negativ miljøeffekt og økt bruk av elektrisitet til opp-

varming, noe som ikke er lurt. Elektrisitet har høy energikvalitet, og bør brukes til de tingene man trenger elektrisitet til, som drift av maskiner, belysning og slikt. Oppvarming bør komme fra energi med lavere kvalitet, sier Hanson.

Den svenske miljøloven krever at bedrifter skal ha egenkontroll med, og kunnskap om, sitt energisystem. I tillegg kreves bruk av beste mulige teknikk. Hanson forteller at både husholdninger og bedrifter har mye å tjene på energisparing, i tillegg til at miljøet spares.

– Å erstatte systemer med oljefyring og el-varme i en fabrikkbygning er investeringer som ofte er nedbetalt på 4-5 år. Det gir 20-25 prosents avkastning etter at investeringene er nedbetalt, noe som slår både banken og børsen ned i støvlene når det gjelder avkastning. Energisparing er ofte ekstremt lønnsomt, men det er vanskelig å få folk og bedrifter til å forstå det, sier Hanson engasjert.

Gikk til EU, fikk lokalt kontor

– Dette kontoret er jo i strid med vedtatt norsk politikk. Her skal energirådgiving foregå sentralisert gjennom Enova, sier Gaute Gangås i Energiråd Innlandet. De gikk til EU for å få finansiert et regionalt enøk-kontor.

– Sverige har en tredeling når det gjelder energisparing i statlig regi. Kommunale energirådgivere står for utførelsen, mens fylkene samordner og staten legger føringene. Vi synes den svenske modellen er fascinerende, og gir en helt annen kontakt med brukerne enn den norske, sentraliserte modellen. Derfor jobber vi bevisst opp mot kommunene, sier Gangås.

TRE ÅRS EU-STØTTE

Han er rådgiver hos Energiråd Innlandet, Norges eneste regionale energikontor. De drives av Hedmark og Oppland fylkeskommuner og Eidsiva Energi, og en stor del av driftsmidlene kommer fra EU.

– Vi søkte midler fra Intelligent Energy Europe, som har vært med å bygge opp et nettverk av 450 energikontorer i hele Europa. Vårt kontor ble etablert i 2009, og har fått 3 års driftsstøtte.

Deretter har eierne påtatt seg å finansiere driften i fem år, forteller Gangås.

De ønsker et bedre samarbeid med norske myndigheter.

– Vi hadde ønsket å ha med Olje- og energidepartementet på laget, men de sa nei. Kontoret er jo strengt tatt i strid med vedtatt norsk politikk, forteller Gangås.

Han bedyrer at de har et godt forhold til Enova.

– Vi mobiliserer til hverandres arrangementer, og utveksler informasjon. Det er viktig for oss ikke å bli oppfattet som en konkurrent, sier Gangås.

UTFORDRENDE MED FINANSIERING

Olje- og energidepartementet forklarer at Norge tidligere hadde en desentralisert tjeneste for energiråd, men at denne var lite fleksibel, ga motstridende økonomiske incentiver og at det var vanskelig å dokumentere resultater. Derfor ble virksomheten sentralisert etter vedtak i Stortinget, sier departementet i en e-post fra kommunikasjonsrådgiver Ragnar Semundseth.

De ser generelt positivt på fremveksten av flere rådgivningsmiljøer for energisparing, men tror kontorer som Energiråd Innlandet kan få utfordringer med å skaffe finansiering, etter at EUs tre års bidragsperiode er over.

KRITISKE FOR LE

EFTAs kontrollorgan ESA gir Norge kjeft. Det er fagfolk som skal energimerke boligen din, ikke du selv. Norge kan bli trukket for EFTA-domstolen hvis de ikke endrer ordningen.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Målet med EUs bygningsenergidirektiv er å få ned energibruken i boliger. Direktivet krever at alle bygg som skal bygges, selges eller leies ut skal ha et energisertifikat, med et energimerke som viser hvor energieffektiv boligen er. Sertifikatet skal gjøre det enkelt å sammenligne ulike boligers energieffektivitet, gi informasjon om energiforbruket og inneholde anbefalinger for hvordan effektiviteten kan bedres.

SVIKTER PÅ UAVHENGIGHET OG EKSPERTISE

Direktivet krever at sertifiseringen skal utføres på en uavhengig måte, av kvalifi-

Energimerket går fra A til G, der G er det dårligste.

ERER NORGE TTVINT MERKING

FOTO: HARALD TJØSTHEIM/SCANSTOCKPHOTO.COM

Alle nybygde hus må energimerkes av eksperter. Nå mener ESA at ekspertene må inn, også for boliger som skal selges og leies ut.

serte og/eller godkjente eksperter. Det er her Norges ordning svikter, mener ESA:

«For det første tillater de norske reglene at eieren av bygningen utfører sertifiseringen selv, noe som ikke garanterer at prosessen blir utført på en uavhengig måte. For det andre innebærer de norske reglene at eksisterende boliger kan sertifiseres av personer uten særlige kvalifikasjoner eller særlig godkjenning. Disse personene kan dermed mangle den nødvendige ekspertisen for å utstede sertifikater», heter det i uttalelsen.

SNART SEKS ÅR FOR SENT

Bygningsenergidirektivet skulle ha vært gjennomført fullt ut 4. januar 2006, men stadige utsettelse fra norsk side fikk ESA til å reagere våren 2010. 1. juli 2010 kom ordningen i drift. Det er Norges vassdrags- og energidirektorat som driver tjenesten energi.no, som er obligatorisk for alle som bygger, selger eller leier ut bolig. Til nå har over 100 000 energiattester blitt registrert.

Olje- og energidepartementet håndterer saken for Norge overfor ESA. Natur &

miljø har spurt departementet om hvordan saken håndteres, og om hvem som eventuelt skal gjennomføre en ordning der man blir pålagt å bruke eksperter til sertifisering av alle bygg.

– Olje- og energidepartementet mottok brevet fra ESA 3. august. ESAs anførsler er til vurdering, og departementet vil på vanlig måte redegjøre ovenfor ESA om Norges syn på spørsmål som er tatt opp om gjennomføringen av bygningsenergidirektivet, svarer kommunikasjonsrådgiver Ragnar Semundseth i departementet på e-post.

Alle
batterier
materialgjenvinnes
ved ledende
europæiske
anlegg

- vi gjenvinner batterier

BATTERIRETUR®

Vi gjenvinner batterier

www.batteriretur.no

FOTO: GEIR VIE

Fjellreven har hatt et historisk godt år, med minst 270 nye valper. Her er fjellrev med valper i Finnmark.

BABYBOOM BLANT TRUEDE ARTER

**TRUEDE
ARTER**

De lever på grensen av utryddelse, men i sommer har lemen skapt babyboom blant fjellrev, snøugle og dverggås. Etter lange tider med lite lemen på menyen, var de hissige smånagerne endelig tilbake i velkjente horder.

REKORDÅR FOR

Et lenge etterlengtet lemenår og målrettede tiltak har skapt nytt håp for fjellrev, snøugle og dverggås, som alle har fått rekordmange unger i år. Det viser at tiltak for å redde truede arter nytter, mener statssekretær Heidi Sørensen i Miljøverndepartementet.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Tidligere flommet fjellet over av lemen med 3-5 års mellomrom, men de siste tiårene har noe skjedd. Det har ikke vært et toppår for lemen siden 2001, og før det var det 20 år siden den forrige masseforekomsten. Det har rammet en rekke rovdyr og rovfugler som har knyttet sin eksistens til toppene i smånagerbestandene, fordi de bare våger å bringe frem unger når det er nok mat i fjellet.

LEMEN PÅ SYKEHUS

Men i år skulle altså maten, eller lemenene, velte innover fjell og vidder, i horder man ikke har sett maken til på 40 år. Det har vært så mye lemen at de på sykehuset i Levanger så seg nødt til å sette opp følgende skilt i september:

Fakta
Fjellrev
Status: Kritisk truet, Rødlisten 2010
Antall i Norge: I underkant av 100 voksne individer
Yngling 2011: 270 unger
Dverggås
Status: Kritisk truet, Rødlisten 2010
Antall i Norge: 76, hvorav 45 unger
Yngling 2011: 13 kull
Snøugle
Status: Sterkt truet, Rødlisten 2010
Antall i Norge: Varierer fra år til år
Yngling 2011: Mer enn 40 hekkende par

«Hvis du oppdager lemen her i gangen så kontakt oss i informasjonen snarest!»

Fjellrev, dverggås og snøugle har lenge befunnet seg på randen av utryddelse i Norge. Årets rekordhøye ynglingstall skyldes ikke bare lemen, men også målrettede tiltak gjennom mange år, skal vi tro forskerne.

OPPTUR FOR DVERGGÅSA

Dverggåsa var en gang et vanlig syn, men i løpet av de siste hundre årene er bestanden redusert med 99 prosent. Nå peker pilen endelig i riktig retning. I 2011 er det observert 13 ungekull med til sammen 45 unger. Ikke siden 1995 har det vært observert flere dverggjess på rasteområdet på Valdakmyra i Porsanger.

– Bestanden var så liten at vi lurte på om de hadde noen sjanse. Nå gir noen år med god ungeproduksjon grunn til å håpe på en fremtid for dverggåsa i Norge, sier seniorrådgiver Morten Ekker i Direktoratet for naturforvaltning.

Dverggåsa har fått egen handlingsplan, og siden 2008 har man skutt rødrev i hekkeområdene for å hindre at de tar gåsekyllinger. I år har god tilgang på lemen gjort reven mindre opptatt av gjess. I tillegg har direktoratet arbeidet med å sikre dverggåsas trekkruiter til overvintringen i Hellas.

HISTORISK FOR FJELLREVEN

Den kritisk truede fjellreven har også hatt et historisk godt år. Minst 270 valper er født, og nesten halvparten av dem er født av dyr som er satt ut gjennom Avlsprogrammet for fjellrev, som ble startet i 2005. For ti år siden var fjellrevene i Sør-Norge nesten utryddet. Nå utgjør de nesten halvparten av den norske

2011 kan bli et vendepunkt for snøuglene i Norge. 40 par hekket i år. Det er det beste året siden 1978.

Det er nå 75 dverggjess i Norge, hvoarav 45 er unger.

LEMENELSKERE

FOTO: WESTBURY/ISTOCKPHOTO

FOTO: MORTEN EKKER

bestanden. Fjellreven er blant artene som myndighetene har bevilget mest penger for å redde.

– Det er litt tidlig å sprette sjampanjen, men årets yngling er veldig lovende, sier seniorforsker Arild Landa i Norsk institutt for naturforskning (NINA).

Statssekretær Heidi Sørensen i Miljøverndepartementet mener at sjansen for å beholde fjellrev og dverggås i norsk natur har økt, og hun synes det er «ekstra morsomt» at så mange valper er født av fjellrever som er satt ut.

– De gode resultatene for disse artene forteller oss også at det nytter å sette inn tiltak for å redde truede arter. Det gir oss et godt håp for framtida, sier Sørensen.

BESTE ÅR SIDEN 1978

Tidligere hekket snøuglene helt ned til Hardangervidda. Nå er fuglene i hovedsak funnet hekkende i de tre nordligste fylkene, hvor de lever i utkanten av artens utbredelsesområde. De siste 30 årene har snøuglene hekket stadig sjeldnere i Norge, men 2011 kan bli et vendepunkt. I år er

det registrert mer enn 40 hekkende par.

– Dette er det beste året siden 1978, sier forsker Karl-Otto Jacobsen i NINA.

– Det er vanskelig å si om antall snøugler i Norge er på vei opp. Det avhenger av om vi får regelmessige smågnagerår. Får vi det i tiden som kommer, ser jeg ikke bort ifra at snøugla også kan etablere seg i Sør-Norge, sier Jacobsen.

HVA MED PLANLØSE ARTER?

Fjellrev og dverggås er blant 14 arter som har egen handlingsplan. I tillegg er ytterligere 11 under utarbeidelse. Antallet er likevel lavt med tanke på behovet for tiltak. Det finnes 2400 truede arter i Norge, og 277 av dem er kritisk truede. Hva gjør Miljøverndepartementet for dem? Heidi Sørensen svarer at all utryddelse skal stanses og at status for arter i nedgang skal være forbedret innen 2020. De mest truede skal være «prioriterte arter».

– Arbeidet med å peke ut prioriterte arter vil fortsette i 2012. Staten gir tilskudd til tiltak for å ta vare på de prioriterte artene, sier Sørensen.

FOTO: A. NEUMANN/BIOPIX

Det har ikke vært så mye lemen i Norge på 40 år.

FOTOKONKURRANSEN - TEMA: KULTURLANDSKAPET

Storseier til Suldal denne gangen! Både vinnerbildet og ett av de premierte er tatt i kraft- og volleyballkommunen i Ryfylke.

Vinner: Jarle Lunde fra Sand i volleyballbygda Suldal har funnet et knakende godt motiv i kverna på Kolbeinstveit. Et stemningsfullt minne om gammeldags utnyttelse av naturressursene, fra en kommune som har mer enn sin andel av skjemmende, enorme kraftutbygginger.

Bli med i fotokonkurransen!

Neste tema: Dyr i naturen

Alle premierte får et gavekort fra Naturvernforbundets butikk på 200 kroner. Vinneren får i tillegg et bokgavekort på 500 kroner.

Slik kan du delta:

- Send maksimum tre bilder i jpg-format til redaksjonen@naturvern.no.
- Hvis størrelsen på den samlede e-posten overstiger 10 Mb, kan det hende den ikke kommer frem. Del gjerne opp forsendelsen i flere e-poster.
- Skriv «fotokonkurransen» i emnefeltet.
- Skriv gjerne et par ord om hvor bildet/bildene er tatt, sammen med navn og adresse.
- Bildet/bildene må være hos oss innen 18. november 2011.
- Av praktiske årsaker tar vi kun imot digitale bilder, sendt på e-post.
- NNV forbeholder seg retten til å bruke innsendte bilder til Naturkalenderen 2013.

Premiert: Kjell S. Stålevik fra Vågå har også vært i Suldal, og kapret dette magiske motivet av gamle steingjerder og en støl høyt over Suldalsvatnet.

Premiert: Lisa Jensen fra Mandal møtte denne gjengen på Listalandet. Ekte kulturlandskapsarbeidere med fårete smil.

Foto: Øystein Engen

Bli Naturvenn!

Støtt arbeidet for å bevare natur og miljø!

Som Naturvenn (fast giver) gir du et fast gavebeløp i måneden i støtte til Naturvernforbundets arbeid for natur og miljø.

Send SMS med kodeord NATURVENN til 2077

Vi sender deg informasjonen du trenger i posten

Les mer på www.naturvernforbundet.no/naturvenn eller du kan kontakte oss på e-post giver@naturvernforbundet.no

 Naturvernforbundet

Foto: Jo Straube

Verv en venn!

Hvert nye medlemskap er viktig for oss. Jo flere medlemmer vi er, jo større gjennomslagskraft har vi i miljøkampen.

Verv en venn og registrer ham eller henne på www.naturvernforbundet.no/verving

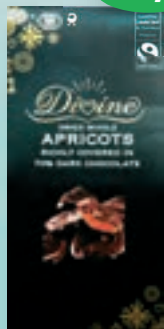
Les mer på www.naturvernforbundet.no/verving eller du kan kontakte oss på e-post medlem@naturvernforbundet.no

MEDLEMSBUTIKKENS GAVE TIPS

Naturvernforbundet

Sjekk vår nettbutikk for flere produkter: www.naturvernbutikken.no

55,-

Divine Delight aprikos

Fairtrade tørket aprikos fra Hunza og Karakoram i Nord-Pakistan, dekket med 70% mørk sjokolade i meget pen forpakning som gjør dette til en perfekt gave.

26,-

Grønn te med sitron

Fairtrade og økologisk grønn te med Sitron fra Sekem, Egypt.

38,-

Rosiner trukket med sjokolade

Saftige Fairtrade rosiner fra Sør-Afrika dekket av deilig sjokolade.

782,-

Ullgenser med logo

Finnes i 3 forskjellige farger og mange størrelser, se i nettbutikken eller ring oss for å finne den som passer deg best.

380,-

Boksett: På jakt etter små dyr

Disse flotte illustrerte bøkene tar utgangspunkt i smådyrenes levesteder. Hvor kan du finne hvilke smådyr, og hva driver de egentlig med der? Bøkene er enkle å bruke for familieaktiviteter, og fulle av spennende viten om alminnelige smådyrs levemåte og utvikling.

130,-

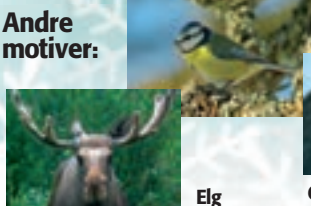
Fuglekasse Meis eller Stær

Fine fuglekasser for meis eller stær av ubehandlet norsk furu. Fuglekasse fra Naturvernforbundet har vist seg populært blant småfuglene. Fuglekassene kommer som byggesett og er en svært hyggelig julegave som kan aktivisere barn og barnebarn.

196 pr stk.

Småfugl

Elg

Andre motiver:

Krus

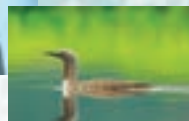
Her er de første 6 krusene i Naturvernforbundets nye serie med flotte dyremotiv fra norsk fauna. Høykvalitetskrus med artsbilde på forsiden og Naturvernforbundets logo på baksiden. Bilder av naturfotograf Tilman Wischuf.

Spekkhogger

Gaupe

Smålom

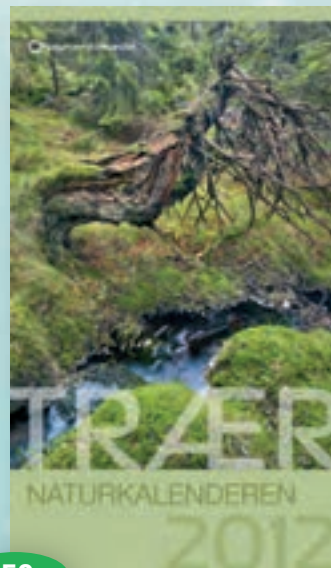
310,-

Termos 1 liter

Eagle products termosen er den som holder lengst på varmen. Med Naturvernforbundets logo.

Naturkalenderen 2012

Støtt Naturvernforbundet ved å kjøpe Naturkalenderen 2012. Alle liker trær. Den tradisjonsrike Naturkalenderen for 2012 viser noen av Norges flotteste trær og skoger, og er blitt svært delikat og en perfekt gave. Vi er tilbake til det klassiske kalenderformatet med ringer i toppen og store bilder. Naturfotograf Bård Løken står for de fleste bildene og kalenderen er trykket på et prisbeholdt og miljøvennlig norsk trykkeri. Begrenset opplag, bestill nå!

250,-

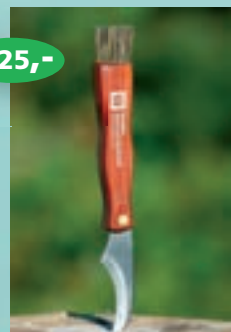
Det var en gang en skog

195,-

Trivlig, pent illustrert eventyrbok om det lille trollet Tassa. En vakker bok med budskap for barn og voksne.

Soppkniv

125,-

Soppkniven er en hendig foldekniv med børste. Kjekt å ha til soppturen. Soppkniven har håndtak i tre og knivblad i rustfritt stål, med kanvasveske for beltet.

JULEGAVE

Sangfugler CD

CD-en har opptak av fuglesang med leste forklaringer der du får hjelp til å skille den ene fuglelyden fra den andre. 49 fuglearter.

240,-

Fuglesang CD

Bestselgende Fuglesang CD, 197 fuglearter. Naturvernforbundets dobbelt-CD med lyd-opptak av hele 197 nordiske fuglearter.

BESTSELGER

220,-

235,-

Sett bordbrikker

Pakketilbud på bordbrikker "Sjøfugl", "Fugl", "Blader fra trær", "Fisk", "Sommerfugl" og "Nordiske dyr".

170,-

Toveis lupe

Robust lupe som kan brukes til å forstørre insekter og planter. Populær blant barna. Speilkonstruksjon gjør at du kan se både undersiden og oversiden av småkrypene samtidig.

BARNEGAVE

104 pr stk. **NYHET**

Plysfugler med ekte fuglelyd

Kosefugler i plysj, lett gjenkjennelige som noen av våre vanligste fuglevenner. Når du klemmer på dem spilles det av fuglesang fra originalopptak ute i naturen.

Gullspurv, Låvesvale, Blåstrupe, Rødstrupe, Måltrost, Svarttost, Nattergal, Grønnfink, Bokfink, Blåmeis, Dompap, Gjøk, Stokkand, Tjeld, Lunde, Snøugle, Lappugle, Kattugle.

94,-

NYHET

Ugler i Mosen DVD

Velkommen til naturen! Dette er verdens beste naturprogram for barn.

Dinosaur DVD

Norsk tale.

94,-

Støtt Naturvernforbundet!
Kjøp våre produkter!

144,-

Norskekysten Plakat

Plansjen viser vanlige fisk, skalldyr, bløtdyr og sjøpattedyr langs norskekysten. 59 arter, hvorav mange også vil være kjente for barn som ferdes i fjæra: bergnebb, strandkrabbe, blåskjell, kråkebolle, hvitting, trollhummer m. fl.

Naturvernforbundet

BESTILLING

Alle de oppgitte priser er medlemspriser. Ikke-medlemmer betaler ca 25% mer. Porto og fakturagebyr 84,-

ALLE PLAKATER SENDES GODT EMBALLERT I RULL!

FORNAVN		ETTERNAVN	
ADRESSE			
POSTNUMMER		POSTSTED	
MEDLEM JA ☐ NEI ☐		E-POST (valgfritt)	

Jeg bestiller Naturkalender 2012 à 250,- stk (medlemspris)

ANTALL	VARENAVN
ANTALL	VARENAVN
ANTALL	VARENAVN
ANTALL	VARENAVN

Sendes til Norges Naturvernforbund Salgsavdelingen, P.A. Heuchsgata 27, 3770 Kragerø. Vi sender deg varene med A-post innen to arbeidsdager, med faktura i pakken. Kundetelefon: 940 02 300. Nettbutikk: www.naturvernbutikken.no

“Grønne linjer” - eit ufullendt verk

Natur og miljø 2-2011 har ein omtale av boka “Grønne linjer” av Bredo Berntsen. Omtalen inspirerte meg til å kjøpe boka og lese henne. Og det er ingen tvil om at dette er både ei god og viktig bok på mange måtar. Når ein les historia får ein på eine sida ei glede over dei sigrane naturvernørsla har vunne, men og ein sorg over alle dei tapte kampane.

Det er trulig den mest omfattande samla framstillinga av det undertittelen seier: “Natur- og miljøvernets historie i Norge”. Likevel er undertittelen meir bastant enn boka klarer å leve opp til. På forsida er tittelen “Grønne linjer” skrivne med ufullstendige bokstavar, slik at noko manglar på kvar bokstav. For meg står det som symbol på det som manglar i boka. Og det er det eg mest vil ta for meg her. Ikkje i første rekke som ein kritikk av forfattaren. Det er ikkje til å unngå at eit historieverk for eit slikt omfattande område må ha ein del manglar, særleg når det er skrivne av ein einskildperson og prega av bakgrunnen og synsvinkelen til

denne.

Forfattaren har sitt utgangspunkt i hovudstaden, mens underteikna har eit noko nær motsett utgangspunkt, som lokallagsleiar for Naturvernforbundet i Noregs største kommune. Guovdageaidnu er den kommunen i landet der størst andel av folkesetnaden er samar, med ein annan naturbrukstradisjon og anna natursyn enn det som til vanlig kjem fram i miljørørsla. Når eg les “Grønne linjer” med det utgangspunktet, slår det meg kor fråverande synspunkta til samiske utmarksbrukarar er i boka.

FRILUFTSLIV KONTRA NATURBRUK

“Friluftslivet” er eit underkapittel som startar slik (s. 29): “Når det gjaldt praktisk utnyttelse av utmarkene var det lange jakt- og fisketradisjonar i Norge, men det moderne friluftslivet ble startet av britiske turister.” Deretter går forfattaren direkte til dei britiske turistane, mens dei nemnde norske (og samiske) jakt- og fisketradisjonane får ikkje meir omtale enn som så. Er ikkje dei av interesse? Dei to måtane å bruke naturen på sto mot kvarandre på 1800-talet og gjør det framleis i dag, men denne viktige motsetninga

kjem svært lite fram i boka.

Mangelen på forståing for og interesse for tradisjonell utmarkshausting kjem og fram i at boka stadig gjentar den forslitte frasen “urørt natur”. Dette usynliggjør dei naturbrukstradisjonane som har vore i tusenvis av år, ved bruk av utmarka til jakt, fiske, vedhogst, sanking av vekster til mat og husflidsmaterialer, beite for sau og tamrein. Denne bruken har vore over heile landet, men kanskje best bevart i samiske bruksområde, den har sett sitt preg på naturen og gjort at det tilsynelatande urørte i røynda er kulturlandskap. Når denne bruken blir usynlig både for miljøvernarar og for miljøstyresmakter, får vi unødige konflikter både om bruk og vern. Slike konflikter står vi naturvernarar i nord midt oppe i, men om vi les “Grønne linjer” som bakgrunn, blir dagens konflikter uforståelige.

KOR ER SAMANE?

Reindrift er gjennom hundrevis av år drive på nesten halvparten av Noregs areal, og meir enn halvparten av nasjonalparkane våre. Ut frå dette er det utruglig at det går an å skrivi ei tjukk bok om kampen om naturen her i landet,

Our ambition is to touch nature,
as gently as a
footprint in the sand

www.logn.no

Movie: STX OSV Human Ship.

On November 12, 2010, STX OSV became the first Norwegian company to be registered on the main list of the Singapore Stock Exchange. STX OSV is a global corporation which designs and constructs offshore and specialized vessels. STX OSV consists of nine shipyards, located in Norway, Brazil, Romania and Vietnam, as well as specialized companies working with design, electro, accommodation and piping.

stx osv
Offshore & Specialized Vessels

www.stxosv.com

der reindrifta knapt er nemnd. Ikkje bare reindrifta, men heile samefolket er usynlig i boka. Alta-kampen har sjølvsagt fått plass, men ikkje ein av leiarane av kampen er funne verdig til omtale, og det samiske perspektivet er så godt som fråverande. Her er heller ingen analyse av konfliktane som var innafor Folkeaksjonen, eller korleis striden om utbygginga gikk i sentrale politiske miljø. Ei viktig kjelde her kunne vore Lars M. Hjorthol si bok om Alta-kampen frå 2006.

NATURVERN OG PARTIPOLITIKK

Naturvern er uunngåelig politikk. Sjølv om naturvernrørsla skal vere tverrpolitisk, er det sjølvsagt at ein i ei slik bok også må analysere politikken til forskjellige politiske parti gjennom tidene. Forfattaren viser grundig og bra korleis arbeidarrørsla og kapitalistane i stor grad har stått saman om økonomisk vekst på kostnad av naturverdiane. Derimot saknar eg analyse av korleis partia på ytterkantane har forholdt seg til miljøsakene. Her kunne vore på sin plass med ei analyse av Fremskrittspartiet si rolle. Det har vore ein konsekvent motstandar av alle former for naturvern og avgrensingar

«Grønne linjer» - ufullendt?

Svein Lund har sendt en bokmelding til Natur & Miljø som jeg kort vil kommentere.

Først vil jeg si meg tilfreds med at Lund har lest boka, og at han synes det er en god og viktig bok på mange måter. Men han har også kritiske vurderinger, som at jeg har mitt utgangspunkt i hovedstaden. At jeg bor i Oslo synes jeg er helt uinteressant. Utgangspunktet er selvsagt det omfattende kildematerialet som er grunnlaget for boka. Og ut fra det er hele landet satt under lupen når saker eller områder er naturvernmessig relevante: Svalbard som Femunden, Jotunheimen som Alta, Vassfaret som Oslomarka, kraftlinjer som atomkraftverk.

Jeg har kort og godt «søkt å vise hovedtrekkene ved utviklingen i Norge» når det gjelder natur - og miljøvern. Hele det omfattende lovverket og den viktige miljøforvaltningen er beskrevet, som for eksempel alle de fire naturvernlovene fra 1910, 1954, 1970 og 2009. Den internasjonale dimensjonen er trukket frem:

på forureining og rovdrift på ressursar. Slik har det fått “vekst og vern”- partia til å virke moderate, når dei har tura fram.

Ein kan innvende at dette er miljørørsla si historie, ikkje motstandarane, men ei slik innvending kan ikkje brukast overfor behandlinga av den ytre venstresida. Frå starten i 1923 har Norges kommunistiske parti spilt ei rolle i norsk politikk, men partiet er ikkje nemnd med eit ord. Partiet var starta som del av den kommunistiske internasjonale og forblei ein del av rørsla leia frå Moskva til samanbrotet i Sovjetunionen. Fleire stadar nemnast det at dei kommunistiske statane spela ein negativ rolle i internasjonalt miljøarbeid. Det kunne da vore interessant å få vite kva rolle dei norske kommunistane spela i den samanhengen.

Dei siste 40 åra har vel likevel ei anna rørsle på venstresida spela ei større rolle; AKP(m-l)/RV/Raudt. I boka er denne rørsla bare nemnd ein gong, i ei sterk tendensøs framstilling: “Aksjon Kyst-Norge ble lagt ned som organisasjon allerede i 1975 fordi Arbeidernes Kommunistparti (AKP-ml) ødela organisasjonens tverrpolitiske preg. AKP-ml var i denne perioden et mareritt for alt

Stockholmkonferansen, Brundtland-rapporten og Rio - konferansen.

Lund savner stoff om utmarkshøstingen. Om den er det skrevet mengder av bøker - om seterdriften, fiskeriene, skogbruket og tamreindriften. Men historier om utmarkshøstingen er imidlertid ingen solskinnshistorie ressursmessig sett. Når bruken av utmarka blir en trussel mot naturen blir dette relevant for «Grønne linjer»: Allerede i Gulatingsloven ville man verne laksen. Senere tar myndighetene lovverket fatt for å forhindre jakt som truer elg og hjort. Slik også med bruken av skogressursene - her går konflikten mellom bærekraftig bruk og rovdrift som en grønn tråd gjennom hele boka. Myndighetene har i flere hundre år, gjennom lovverk og forvaltning kjempet mot rovdrift av ressursene. Mye har lyktes, noe har slått feil, slik som raseringen av Sørlandets eikeskoger, og furuskogen på Røros.

Samenes utmarksbruk har ikke vært noe viktig tema, fordi driften lenge var naturnær og nøktern. Men i dag er situasjonen en annen, med snøscootere, fastmarkkjøring, snaubeiting og ståltrådgjerder. Det kunne vært nevnt.

ordinært organisasjonsarbeid med sine kupplener og intriger.” Foruten desse tvilsomme påstandane, er det ikkje eit ord å finne i boka om kva miljøpolitiske standpunkt dette partiet sto for. Sjølv om forfattaren kan vere uenig i både prinsipp og praksis hos AKP/RV, hadde det mest redelige vore å behandla partiet i lag med SV og Venstre som dei partia i Noreg som har hatt mest samanfallande synspunkt med miljørørsla.

KONKLUSJON

Bredo Berntsen har med boka gitt eit stort bidrag til naturvernet si historie i Noreg. Men vi bør ikkje slå oss til ro med at no er historia skrivne. Boka har så store manglar at noko bør gjørast for å få publisert også dei delane som ikkje har kome med. I tida framover vil nokre av dei største kampene om naturen i Noreg stå i Nord-Noreg. Eit ledd i arbeidet med å ruste opp naturvernrørsla i nord bør vere å skrive historia om naturvern og naturbruk og naturraseringar i nord, sett nordfrå.

Svein Lund

Guovdageaidnu

I Alta-saken synes jeg at samenes rolle er nevnt flere ganger. Et av de få fargebildene i boka – om Alta-aksjonen – ser vi klart at en gruppe samer er med.

Når det gjelder Lunds hjertesukk om manglende stoff om Norges kommunistparti og AKP(ml) er saken den at dette er politiske partier som naturvernmessig og ellers er helt marginale - mer opptatt av revolusjon enn av et grønt Norge.

Til dette må det tilføyes at fordi Grønne linjer tar for seg hovedlinjene må den enkelte leser bruke litteraturliste og noteapparat for å søke detaljer. For å nevne partiene som Lund er opptatt av er det nevnt mye viktig litteratur.

Konklusjon: Jeg mener å ha dekning for å hevde at jeg har skrevet en bok som utreder og forklarer hovedtrekkene i norsk natur – og miljøverns historie. Mye av det omfattende arbeidet med boka er også å finne frem til og presentere den litteraturen, de artikler og de offentlige utredningene som er bokas basis. Her vil leserne kunne dukke ned i de spesielle temaene og granske videre.

Bredo Berntsen

Red.anm: Begge innlegg er noe forkortet.

KUNSTEN Å SPISE

Eller hvordan miljøkampen kan serveres til frokost, lunsj og middag.

Av MARTE ROSTVÅG ULLTVEIT-MOE

Naturvernforbundet jobber ikke med mat. Naturvernforbundet jobber med, ja, naturvern. Det vil si ganske mye klassisk naturvern og artsmangfold, og en god del klimaarbeid, samferdsel og olje.

Men vent nå litt. Ifølge FN kommer 18 % av klimautslippene i verden fra kjøttproduksjonen alene.¹ Landbruket er storforbrukere av fossil energi til traktorer, kunstgjødsel og oppvarming. Og Naturvernforbundets transportarbeid handler ikke bare om å vri samferdselsinvesteringene fra vei til bane. Vi må også jobbe for å begrense transportmengden, for eksempel av fisk som blir flydd tur/retur Kina for å bli filetert.

Miljøbevegelsen i USA og Storbritannia har omfavnet den lokale maten som løsning på klimaproblemer, arbeidsledighet og fremmedgjøring. Miljøbevegelsen i Norge har vært betydelig mer skeptisk. I vårt kalde land er ikke all lokal matproduksjon noe klimavennlig alternativ. For eksempel er det et dårlig miljøvalg å bruke olje, gass eller strøm til å varme opp drivhus om vinteren for lokal produksjon av agurker og tomater. Det er dokumentert at klimabelastningen av å kjøpe spanske frilandstomater som fraktes til Norge er betydelig lavere enn å dyrke dem her i oppvarma drivhus.²

På tross av dette er det åpenbart at i det framtidige lavutslippssamfunnet må både vi og maten vår reise kortere. Men hva betyr dette i praksis? Blir det en traurig diett av sild og poteter? Jeg bestemte meg for å undersøke hvordan et kortseist kosthold kan se ut.

Konseptet var ganske enkelt. I en måned skulle jeg utelukkende spise

NÆRFANGET MAT: Fornøyd Marte med rødspette fra Skagerrak, fisket av våre venner kystfiskerne. Foto: Naturvernforbundet

mat fra Agder. Alt jeg kjøpte, spiste og serverte til familien fra 15. august til 15. september var kortreist (men jeg nektet ikke ungene sin vanlige müsli til frokost). Jeg blogget nesten hver dag om jakten på

BARBROS POTETSUPPE: Kunstner Barbro Raen Thomassen dyrker mesteparten av familiens grønnsaker, poteter, frukt og bær. Hun serverte potetsuppe krydret med sar, blomkarse og svart trompetsopp – det gjør ikke vondt å spise lokalmat.

den lokale maten, og samarbeidet med regionavisa Fædrelandsvennens nettavis. De designet bloggen, profilerte den på sin forside og honorerte blogginnleggene.

Resultatet ble mye god mat og mange trivelige møter med lokale matprodusenter. Jeg fant Sørlandets eneste ostemaker (fra Nederland – osten hennes smaker som norvegia-nirvana). Jeg intervjuet en kystfisker fra Lindesnes, og besøkte Hennes Gartneri som driver tomatproduksjon uten gift. (Ja, de varmer opp drivhusene sine, men de har bytta til flisfyringsanlegg med lokal flis. De får ei stjerne i boka for det). Jeg tilberedte mitt første elghjerte. Jeg lærte å lage indisk paneer-ost av kortreist melk. Ungene fikk jeg overbevist om lokalmatens gleder etter en runde med kortreist kebab (og liberale

1. Livestock's long shadow, FAO 2006

2. «Godt Norsk?» FIVH-rapport fra 1998 <http://www.framtiden.no/199807152224/rapporter/klima/godt-norsk.html>

SØRLANDET

Spis ditt lokalsamfunn

Fire råd for en lokal matkultur

Vil du også spise Sørlandet? Eller Sørumsand, eller Sørreisa, eller ditt eget lokalsamfunn?

1. SETT PRIS PÅ DIN MATPRODUSENT

Den som er god til å spille fotball får ofte applaus. Matprodusentene våre får sjelden noe jubel. Men egentlig er det minst like fantastisk å kunne dyrke tomater (uten gift) som å kunne sparke en ball eller synge en sang. Mer jubel, folkens! Matprodusentene våre er ikke akkurat bortskjemt med det.

2. GÅ NOEN EKSTRA SKRITT

Den kortreiste maten er sjelden å finne i de store dagligvarekjedene. Den er på Fiskebrygga, hos den lokale slakteren, på torget, og i en anseelig mengde nettbutikker. Den beste melka er ikke i kjøledisken, den er i tanken til en bonde nær deg. Gå to skritt ekstra. Undersøk hva som finnes. Sannsynligvis blir du positivt overrasket.

3. GLEM BILLIG MAT

Kravet om billig mat får dagligvarekjedene til å importere langreiste produkter, får bøndene til å bruke sprøytemidler på grønnsakene, gir oss innesperrede burhøns og sprøyta amerikanske epler som ikke råtner. Kravet om billig mat går ut over helsa til arbeidere i fattige land.

Lokalmat er ikke nødvendigvis dyrt. Blåbæra i skauen er gratis, og fersk sei koster ikke stort. Men glem ideen om at mat primært skal være billig. Den fører ikke noe godt med seg. Trenger du flere argumenter, så sjekk ut den svenske tenketanken www.dyraremat.nu

4. HØYERE BENSINPRISER

I dag er det økonomisk lønnsomt å sende fisk til Kina for å bli filetert, før den havner i butikker hos oss. Det er økonomisk lønnsomt å selge lamme-kjøtt fra New Zealand i Norge. Og det er økonomisk lønnsomt å selge vann til Kristiansand. Naturvernforbundet mener denne unødvendige transporten viser at drivstoff er alt for billig. Hvis transport kostet mye mer enn den gjør i dag, ville vi få mindre utslipp av klimagasser fra transportsektoren. Det ville også blitt mer lønnsomt å beholde lokale slakterier, meierier og bryggerier. Og det ville bli slutt på fisken som flyr tur/retur Kina.

FOTO: MARTE ROSTVÅG ULLVEIT-MOE

SPIS SØRLANDET: For eksempel makrell, kantarell, egg, smør, plommer, bær og urter.

mengder Sørlandschips).

Responser på bloggen har vært veldig positiv. En mengde kommentarer på bloggen, på twitter, på mail og sms og på gata. Mange ønsket å bidra til prosjektet ved å spandere av sitt eget overskudd. Jeg fikk forært 24 ulike råvarer i løpet av min måned på lokalmat, fra piggsopp og eplejuice til eksklusiv villaks fra Otra.

«Spis Sørlandet» fengte langt utenfor Naturvernforbundets krets fordi mat er noe som angår alle. Alle må spise, og veldig mange er engasjert i hva vi putter i munnen og hvordan det er produsert. Ved å snakke om mat kan vi ta opp alle våre satsningsområder: Klima, energi, samferdsel og naturmangfold. Mat engasjerer folk som jobber med alt fra melkeproduksjon til kunst, matblogging eller matsikkerhet.

Mat er konkret. Mat er livsviktig. Det er mange mennesker som bekymrer seg for klimaendringer og energisløsing, men ikke alle disse har talent for eller ork til å skrive leserinnlegg og gå på møter. Noen har mer talent for å dyrke tomater eller høste epler. I kampen for et bærekraftig lavutslippssamfunn har vi bruk for alle sammen.

Tre unntak:

SALT:

Det ville blitt en veldig kjedelig blogg hvis jeg måtte bruke masse tid på å koke sjøvann for å utvinne mitt eget salt.

MATOLJE:

Fett må vi ha. Jeg tror ikke det er bra for min kropp å bare bruke smør en hel måned. Holder en knapp på variasjon og mangfold også når det gjelder fettyper.

KANEL:

Kanelen representerer de gode men langreiste ingrediensene som vi selvsagt skal kunne kjøpe i framtida også. Essensielt på grøt, til bakte epler og i plummedessert.

Les Martes blogg

www.spisorlandet.tumblr.com

Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge
Tlf: 23 10 96 10, faks: 23 10 96 11
E-post: naturvern@naturvernforbundet.no
Internett: www.naturvernforbundet.no
Kontingent: Hovedmedlem 200,- første år, så 350,-
Pensjonister og studenter: 100,- første år, så 175,-
Familiemedlemskap: 300,- første år, så 420,-
Student-/pensjonistfamilie: kr 200,-
Livsvarig medlemskap: kr 7000,-
Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det lokal- og fylkeslag vedkommende søker til.

ØSTFOLD: E-post: ostfold@naturvernforbundet.no. Leder: Øyvind Enger, Tlf: 951 50 715
OSLO OG AKERSHUS: Tlf: 22 38 35 20, E-post: noa@noa.no Daglig leder: Gjermund Andersen

HEDMARK: E-post: hedmark@naturvernforbundet.no. Leder: Hege Sjølie
Tlf: 900 52 002

OPPLAND: E-post: oppland@naturvernforbundet.no Leder: Bjørn Frøsaker. Tlf: 415 14 285

BUSKERUD: Tlf: 32 75 05 04
E-post: buskerud@naturvernforbundet.no.
Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud

VESTFOLD: E-post: vestfold@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Hans I. Nesse.
Tlf: 33 31 33 42

TELEMARK: Tlf: 481 47 322.
E-post: telemark@naturvernforbundet.no
Leder: Tormod Svartdal

AUST-AGDER: E-post: austagder@naturvernforbundet.no

VEST-AGDER: E-post: vestagder@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Peder Johan Pedersen. Tlf: 456 05 646

ROGALAND: Tlf: 51 52 88 11. Daglig leder: Erik Thoring. E-post: rogaland@naturvernforbundet.no

HORDALAND: Tlf: 55 30 06 60, E-post: hordaland@naturvernforbundet.no.

Daglig leder: Nils Tore Skogland

SOGN OG FJORDANE: E-post: sognfjordane@naturvernforbundet.no.
Leder: Thorleif Jacobsen. Tlf: 995 37 572

MØRE OG ROMSDAL: E-post: moreromsdal@naturvernforbundet.no. Leder: Øystein Folden, Tlf: 71 53 33 31, 918 12 542

TRØNDELAG: Tlf: 73 51 52 24.
Regionssekretær: Hallgeir F. Opdal, e-post hol@naturvernforbundet.no, tlf. 402 48 084
Leder Sør-Trøndelag: Steinar Nygaard.
Tlf. 976 13 429

Leder Nord-Trøndelag: Torgeir Havik.
Tlf. 970 44 013.

NORDLAND: E-post: nordland@naturvernforbundet.no Leder: Erling Solvang.
Tlf. 952 54 075

TROMS: E-post: troms@naturvernforbundet.no. Leder: Tarjei Huse, tlf. 920 63 413

FINNMARK: E-post: finnmark@naturvernforbundet.no Leder: Gunnar Reinholdtsen, Tlf. 474 63 425

BARENTSHAVKONTORET: Kontaktperson: Gunnar Album. E-post: album@online.no, Tlf: 75 77 84 10, Faks: 75 77 84 74

NATUR OG UNGDOM: E-post: info@nu.no, Tlf: 23 32 74 00, Faks: 23 32 74 10. Web: www.nu.no. Leder: Ola Skaalvik Elvevold

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. Tlf. 23 10 96 33. E-post: medlem@naturvernforbundet.no

SLIK REDDER D

Gjør kommunen din oljefri, få en kjendis med på laget og bli kjent med en lokalpolitiker. Det er veier du kan gå hvis du vil redde verden akkurat der du bor.

Tekst og foto: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

I slutten av september arrangerte Naturvernforbundet klimaseminar i Trondheim sammen med Natur og Ungdom og fagforbundet Tekna. Der var et femtitalls miljøengasjerte fra lokallag i alle landsdeler samlet for å dele erfaringer om lokalt miljøarbeid. Natur & miljø var flue på veggene da deltagerne delte seg i grupper for å pønske ut opplegg for lokal kamp mot økende klimagassutslipp. Her er deres beste tips.

– BLI OLJEFRI.NO!

Skal du få ned klimautslippene i egen kommune er et lokalt oljefri-prosjekt noe av det lureste du kan sette i gang. Oljefri.no oppsto i Naturvernforbundet i Hordaland. Det handler om å hjelpe de som varmer opp hus og blokker med oljefyr til å gå over til mer miljøvennlige alternativer som varmepumpe eller bioenergi.

Naturvernforbundet i Trondheim lanserer sitt oljefri-prosjekt til våren. Regionssekretær Hallgeir Frøseth Opdal kan fortelle at de er i ferd med å knytte til seg samarbeidspartnere. Blant annet skal de snakke med feiervesenet for å få oversikt over hvem som har oljefyrer. Skal man komme videre i arbeidet med å få folk til å skifte ut oljefyr, må man vite hvor de finnes. Og hvem har vel bedre greie på skorsteiner og fyring enn feierne?

– Vi ønsker også å innlede samarbeid med boligbyggelag og borettslag for å få byttet ut oljefyrer over hele byen, sier Opdal.

– GJØR NORGE OLJEFRITT

En av arbeidsgruppene på klimaseminalet i Trondheim hadde gode råd til

hvordan man kan starte et oljefri-prosjekt i sin egen kommune.

– Start et samarbeid med kommunen og fylket. I tillegg kan man ta kontakt med firmaer som tilbyr oppvarming, energiselskaper og bransjeforeninger for bioenergi og varmepumper for å få dem med på laget. Det er også viktig å bruke media. Man kunne for eksempel arrangert en konkurranse mellom skolene om hvem som først blir oljefri, sier Silje Østerbø, som er prosjektansvarlig for Oljefri i Naturvernforbundet i Hordaland.

– BRUK EN KJENDIS!

En annen arbeidsgruppe var opptatt av å gjøre det enkelt og attraktivt for forbrukerne å iverksette lokale klimatiltak. Kanskje man kan få en respektert person med på laget, kanskje en kjendis, som kan stå frem i lokalavisen og fortelle om lure energisparetips og forbrukerknep som får ned utslippene. Man kan arrangere foredrag og temakvelder om energieffektivisering, eller starte samarbeid med skolen. Lokallag kan søke midler gjennom Den naturlige skolesekken, hvor det finnes en mengde ferdige opplegg.

– BLI VENN MED EN POLITIKER

Den tredje arbeidsgruppen var mest opptatt av det politiske arbeidet.

– Vi har sett på hvordan man kan få vedtatt en kul miljøpolitikk i kommunene, sier Audun Randen Johnson, som til daglig er energirådgiver i Naturvernforbundets sekretariat.

– Alle norske kommuner skal ha en klima- og energiplan. Her kan man være med og påvirke når planen utformes eller når den skal revideres. Det som er viktig er at kommunene må gjøre det lett å være miljøvennlig. Som lokallag kan man hjelpe kommunen å sette gode mål, for eksempel bilfri by eller utfasing av alle oljefyrer, sier Johnson, som også oppfordrer miljøvernere til å bli bedre kjent med lokalpolitikere.

– Ta dem med på ekskursjon til fine naturområder! Hvis de vet hvem dere er og hva dere står for, er sjansen mye større for at de hører på dere, sier Johnson.

DU VERDEN – LOKALT

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

Deltagerne på Klimaseminaret 2011 i Trondheim hadde mange gode tips til hvordan du kan få ned klimagassutslippene der du bor.

Miljøagent Mina på Stortinget

Mina, som er leder for Miljøagentenes lokallag i Vågan i Lofoten, var med Hovedkvarteret på møte på Stortinget. Der fikk hun blant annet møtt SVs Snorre Valen, og diskutert planene om oljeutbygging. Mina, som er 12 år, er en svært aktiv miljøagent som blant annet har egen blogg.

20 000 takk

I løpet av verveuka 2011 spratt medlemstallet til Naturvernforbundet over 20 000, og vi er nå Norges største miljøorganisasjon!

– Vi trenger deg med på laget, sier leder Lars Haltbrekken.

– Vi ønsker å rette en stor takk til nye og eksisterende medlemmer hos oss! Som medlem i Naturvernforbundet har du muligheten til å være med oss i miljøarbeidet og gi verdifull støtte til vårt arbeid. Jo flere medlemmer vi er, jo større gjennomslag får vi, sier Haltbrekken.

SYKKEL TIL SANDNES

I løpet av verveuka kom det rundt 400 nye medlemmer til Naturvernforbundet, noe som gjør at vi igjen er Norges største miljøorganisasjon. Den som

hadde gleden av å bli medlem nummer 20 000 og vinne en sykkel var Tonja Knapstad fra Sandnes.

Hun ble vervet av søsteren Trude Knapstad, som har vært medlem i et drøyt år.

– Jeg har alltid vært opptatt av naturen, og den blir nedbygd hele tiden, til fordel for veier, hytter og annet, sier hun.

Selv om hun alltid har vært opptatt av naturen, meldte hun seg ikke inn før i fjor. Da var det spørsmålet om det skulle skytes flere ulv i Norge som ble utslagsgivende. Til tross for langvarig naturverninteresse, tok det mange år før hun ble medlem.

– Jeg hadde nok meldt meg inn tidligere om jeg hadde blitt spurt, sier hun.

Kjemper mot vei i naturreservat

Naturvernforbundet i Fet klager inn den planlagte utbyggingen av riksvei 22 mellom Fetsund og Lillestrøm. En utbygging av veien til fire felt vil skade naturreservatet Nordre Øyeren, med rikt fugleliv. I området som er aktuelt for utbygging er det minst ti rødlistede arter, ifølge Indre Akershus Blad.

– For at en dispensasjon skal gis, må det være vesentlig samfunnsinteresse

som gjør at veien må bygges. Vi mener det er av vesentlig samfunnsinteresse ikke å få en sterk trafikkvekst. I denne saken må noen være naturens advokat, sier Mette Sperre og Liv Grøtvedt i Naturvernforbundet i Fet til avisen.

De ønsker isteden en storsatsing på kollektivtrafikk, før man deretter vurderer om veien skal bygges etter en annen trase.

Ljåslått på Gjettumsbråtan

Naturvernforbundet i Bærum (NiB) har på oppdrag av Fylkesmannen i Akershus gjennomført i alt 3 kvelder med ljåslått og raking på den gamle husmannsplassen Gjettumsbråtan. Til sammen 14 personer fra lokallaget til Naturvernforbundet har deltatt på denne dugnaden. Helt siden 1995 har NiB utført slåttedugnad her, men tidligere med tohjuls motorslåmaskin. Da denne ble umulig å få reparert ble det bestemt at vi i år skulle prøve å slå på gamle måten med ljå. Nestleder i NiB og leder av dugnads-

gjengen, Zsuzsa Fey, tok i fjor ett slåttekurs i regi av Naturvernforbundet for å være best mulig forberedt til jobben, og hun og flere av oss praktiserte denne utdøende yrkesutøvelsen med bravur.

Grunnen til at NiB gjennomfører denne slåttedugnaden hvert år, er for å ta vare på det rikholdige mangfoldet av vekster som befinner seg på dette området. For blir det ikke slått hvert år, så vil det gro igjen av ugress og skog, og de sjeldne plantene blir borte.

FINN HEBBE JOHNSRUD

VIL GJØ

Naturvernforbundet Hordaland har bidratt til å gjøre bergensere oljefri. Nå står resten av landet for tur. Nils Tore Skogland mener at forbundets lokallag har en nøkkelrolle i kampen mot utslippene.

Tekst og foto: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

– Naturvernforbundet er bindeleddet mellom problemet og løsningen, sier Skogland, som er daglig leder i Naturvernforbundet Hordaland.

SUKSESSHISTORIEN OLJEFRI.NO

I 2008 startet de prosjektet oljefri.no, som har vært litt av en suksesshistorie. Det handler om å legge forholdene til rette for utskifting av forurensende oljefyrer. Over ti prosent av CO₂-utslippene i flere norske byer kommer fra oljefyrer. Ved å bytte dem ut med varmpumper, bioenergi eller solvarme kan man kutte klimagassutslipp. Samtidig er det lønnsomt på sikt.

– Vi så at noe var galt og at vi kunne spille en rolle, sier Skogland.

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

Oljefyrer står for mer enn ti prosent av CO₂-utslippene i flere norske byer.

RE NORGE OLJEFRITT

FOTO: NATURVERNFORBUNDET

Daglig leder Nils Tore Skogland i Naturvernforbundet Hordaland.

Naturvernforbundet Hordaland fikk Bergen kommune og energiselskapet BKK med på prosjektet, fikk ansatt prosjektansvarlig Silje Østerbø og snart rullet snøballen. Nå er flere kommuner, fylker og lokale tilbydere med, og flere har prosjekter på trappene. Naturvernforbundet i Nordhordland er det første lokallaget som starter eget Oljefri-prosjekt.

SAMLET GODE KREFTER

Skogland mener at lokallag i Naturvernforbundet kan spille en avgjørende rolle. I oljefri.no fikk Naturvernforbundet gode krefter i det offentlige og næringslivet til å jobbe sammen for utskifting av oljefyrer og energisparing. Nå kan folk gå inn på nettsiden, fylle ut et lite skjema og få tilbud om sjekk av energilekkasje og klimavennlig oppvarming, der Oljefri er tilgjengelig.

– Naturvernforbundet kan bruke sin

uavhengighet og kunnskap til å legge forholdene til rette. Vi kan koble det offentlige og bedrifter sammen og skape en dugnad med konkrete miljøtiltak. Politikere har gjerne ambisiøse mål, men sliter med å oppnå dem. Vi kan gå motsatt vei og starte med tiltakene, sier han.

REDD MILJØET OG BLI MEDLEM

Han oppfordrer lokal- og fylkeslag i Naturvernforbundet til å starte egne prosjekter. På Naturvernforbundets landsmøte i august ble det vedtatt at landsstyret vil premiere to prosjekter som løser et miljøproblem samtidig som man rekrutterer medlemmer. Skogland tror det er en god vei å gå og håper mange hiver seg på konkurransen.

– Tanken er at folk kan bli medlemmer, samtidig som de bidrar til konkrete miljøtiltak. Da forbedres miljøet, og flere får en grunn til å bli med i Naturvernfor-

bundet. Et sterkere Naturvernforbund gjør det også lettere for politikerne å gjennomføre flere miljøtiltak, avslutter han.

Fakta

oljefri.no

- Prosjekt for energisparing og utskifting av oljefyrer
- Startet av Naturvernforbundet Hordaland i 2008
- Disse er med: Asker, Bergen, Fjell og Oslo kommuner, Akershus og Hordaland fylker, Miljøverndepartementet, energiselskapet BKK og mange lokale tilbydere
- Disse blir med: Lindås, Radøy og Trondheim kommuner.

ÅRETS JULEKORT

De fem bidragene til Natur & miljø fotokonkurranse som får pryde Naturvernforbundets julekort, er nå utvalgt. Vinnerne får postkortene, samt Naturkalenderen 2012.

Alle innsendte bilder til Natur & miljø fotokonkurranse i 2011 ble vurdert, og juryen har plukket ut de fem motivene som de syntes passet best på julekort. Juryen har bestått av Aino Bogetvedt fra organisasjonsavdelingen, Lene Liebe fra naturmangfoldavdelingen, redaktør Kristian Skjellum Aas og journalist Tor Bjarne Christensen.

Roy Greger fra Oslo har kokt kaffe i Lillomarka, og fanget bålksen på en stemningsfull måte.

Synnøve Grøtteland Helland fra Vikeså i Rogaland fant disse trolske steinene i Grøttelandstjødna.

Øystein Akselberg fra Bø i Telemark fikk fanget det magiske månelysset i Breisås i Bø en sen januarukveld.

Bodil Diesen fra Oppegård har vært på skøytetur på Oslofjorden, og sier det er en «fantastisk måte å se naturen fra en ny vinkel». Det kan vi tro, det ser nesten ut som om skøyteløperne går på vannet!

Helge Sunde fra Åsane i Bergen har tatt dette bildet på en skitur til Vending turisthytte i Bergsdalsfjellene. I bakgrunnen ser vi Geitafjellet.

20 000!

Gratulerer og tusen takk for fabelaktig verveinnsats. Naturvernforbundet, Norges største miljøorganisasjon har igjen over 20 000 medlemmer! Over 20 000 medlemmer som gjør en viktig forskjell.

Jeg husker sjøl godt den dagen jeg meldte meg inn i vår ungdomsorganisasjon, Natur og Ungdom. Det var en onsdag i april for 23 år siden. Jeg gikk til postkontoret med løpeseddelen hvor det stod: «Hvis ikke du, hvem? Hvis ikke nå, når?» og betalte 25 kroner for å bli medlem.

I avisene leste jeg om fisken som døde av den sure nedbøren, i dag er den på bedringens vei. Sprayboksene med KFK-gass som ødela ozonlaget ble bannlyst. I Norge hadde vi fortsatt bare en TV-kanal, NRK. Ronald Reagan var president i USA, Gorbatsjov var partisekretær i Sovjetunionen. Berlin-muren stod og verden var i en kald krig.

Jeg meldte meg inn fordi jeg var bekymra for framtida, men jeg trodde miljøproblemene kunne løses, om vi ville. Jeg trur fortsatt vi som enkeltmennesker kan være den viktige forskjellen verden trenger, særlig når vi går sammen.

Sjøl om vi er større enn på lenge er det plass til fler, mange fler. Kjenner du noen av dem som bruker sommerferien i den norske fjellheimen, som leter seg frem til den økologiske melka på butikken, som fryder seg over den første hestetoven og som kjenner skuldrene synke noen centimeter ved lyden av en drønnende foss eller ved stillheten i en sildrende bekk? Kjenner du noen som som googler frem

kunnskap om global oppvarming for å lese mer, eller kjenner en bitteliten bekymring over hva som skjer med klimaet vårt? Vi trenger dem. Sammen kan vi gjøre en viktig forskjell!

Uten de mange hundre tillitsvalgte og frivillige i Naturvernforbundet ville norsk natur vært fattigere, norske elver tørrere, klimaautslippene høyere, jernbanesporene kortere, kollektivtrafikken

dårligere, fiskebestandene mindre og miljøgiftproble-

mene alvorligere.

Det er nok av dem som vil sikre oss arbeidsoppgaver de neste årene.

Som har

planer som innebærer mer forurensing og mindre natur. Det er vi som skal hindre dem i å lykkes. Det er vi som skal hjelpe de gode kreftene frem enten de har planer om nye jernbanestrekninger, ønsker om en ny nasjonalpark eller vil bygge opp en økologisk gård. Og med 20 000 vil vi lykkes stadig oftere. Det er når vi er mange helt ordinære folk som står sammen at vi kan få til ekstraordinære ting.

Det er vi som skal hjelpe de gode kreftene frem ... Og med 20 000 vil vi lykkes stadig oftere.

Lars Haltbrekken
Leder, Norges
Naturvernforbund

Visste du at...

...man ikke kan rape i verdensrommet?
Det er ingen tyngdekraft som skiller luften fra væsken!

- Når ligner
elefantens på en liten
kanin?

Svar: Når den har på
seg kanindrakten sin.

...hvert sekund slår hundre lyn ned på jorden?

- Hva er
det som er blått
og kjempestort?

Svar: En elefant
som holder pusten.

- Kelner, jeg vil
gjærne besille bord!
- Beklager, men vi
selger ikke møblene!

...en maur kan overleve opp til to uker under vann?

...strutsen kan ikke gå baklengs?

- Er gulrotkaken
for dyr?
- Du skulle kanskje tro
det, men den er for
mennesker.

...delfiner sover med øynene åpne?

- Hvorfor har du
bare svarte penger?
- Ehh, det var
brann i banken.

...ugler er den eneste fuglearten som ser fargen blå?

AGENTSIDER

Miljøagent Ravn

Miljøagenten Ravn er veldig glad i naturen og opptatt av miljøet. Han synes det er viktig å si ifra når han ser at andre gjør ting som er forurensende og skadelig for jordkloden vår.

Ravn har fått et hemmelig oppdrag fra Miljøagentene. Han skal finne ut hvor skolen får energien sin fra. Etter skolen går han for å finne vaktmesteren. Vaktmesteren er ikke på kontoret sitt i kjelleren, men Ravn hører noen rare lyder bak skolen, så han går for å se hva det er. Da finner han vaktmesteren svett og rød i toppen, med et virrvarr av ledninger, kontakter og solcellepanel.

– Vi skal liksom bytte fra oljefyring til dette solcellepanel-tullet her, men jeg tror ikke det går. Jeg har fem solcellepanel som produserer strøm, og så har jeg fire mottakere som trenger strøm, men jeg skjønner

ikke hvordan jeg skal få det til.
– Kanskje jeg kan hjelpe deg, sier Ravn.

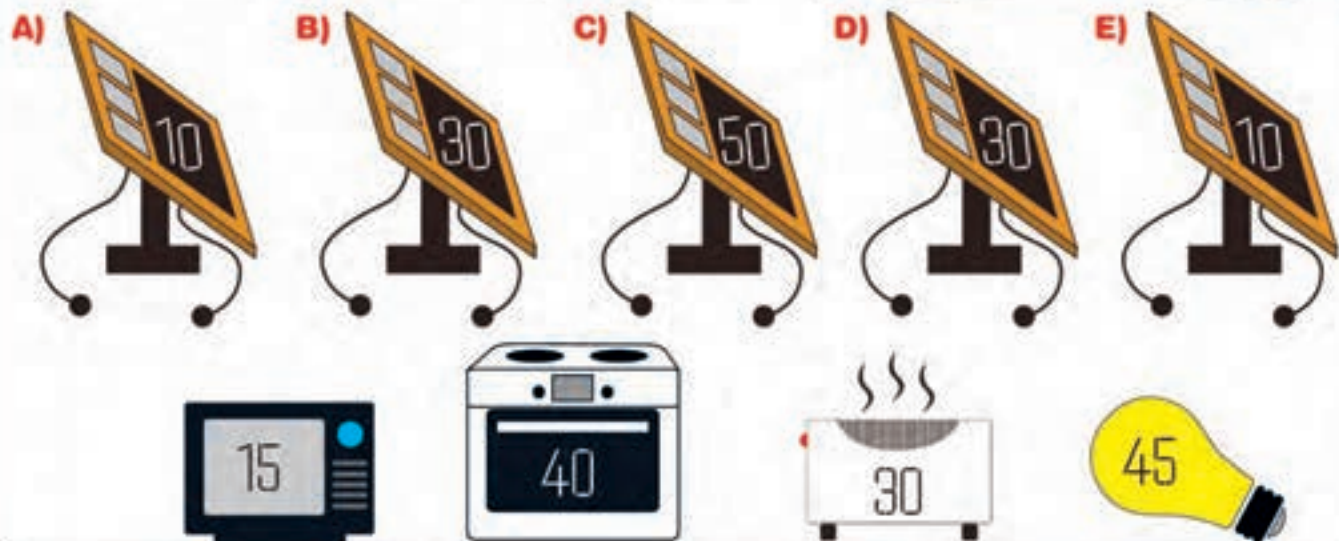
– Det tviler jeg på, ganske kompliserte greier dette. Strømmen skal fordeles fra alle fem solcellepanel og alle uttakene skal brukes. Hvert solcellepanelene fordeler strømmen likt mellom de to uttakene sine, og alle mottakerne må ha eksakt den strømmen de trenger. Men man kan koble til strøm fra så mange solcellepanel man vil.

– Nei, dette er for komplisert. Jeg tror vi

må gå tilbake til oljefyringen jeg.
– Neida, sier Ravn. – Jeg vet hvordan jeg skal koble dem!

Har du skjont hvordan man skal koble sammen mottakere og solcellepanel slik at de får den strømmen de trenger?

Send løsningen til anne@miljoagentene.no, så er du med i trekningen av en økologisk t-skjorte fra Miljøagentene. Svarfrist 1. november.

GULL OG GRÅSTEIN OM AMAZONAS

Arne Halvorsen har skrevet en tankevekkende bok om livet i Amazonas. På sitt beste er boka glitrende, men noen svake partier drar ned helhetsinntrykket. Likevel: Vil du bli kjent med menneskene i Amazonas og vite hvordan Norge påvirker verdens største regnskog, er dette boka for deg, skriver Regnskogfondets Torkjell Leira i denne bokomtalen.

Tekst: TORKJELL LEIRA
torkjell@regnskog.no
www.brasileira.no

Artikkelforfatter: Torkjell Leira.

Det er et ambisiøst og mangesidig prosjekt journalisten og Brasilkjenneren Halvorsen har lagt ut på. Jeg opplever boka som tredelt. Første del er en reportasjebok fra forfatterens mange reiser og møter med mennesker i regnskogen. Midtpartiet er en faktabok om Brasil og Amazonas. Mot slutten våger han seg inn i en tredje sjanger; aktualitets- og debattboka som handler om norske investeringer i Brasil og miljøsam arbeidet rundt Amazonasfondet.

BLIR KJENT MED MENNESKENE

Det aller beste med boka er at den lar deg bli kjent med menneskene som lever i Amazonas. Gullgraveren Lucia, gummitapperen Raimundo, indianerhøvdningen Lorival, narkotikasmugleren Pedro, miljøforskeren Philip. Forfatteren lar oss innse det åpenbare, men det som altfor ofte forsvinner i bøker fra Amazonas: Folk er folk, mennesker er mennesker. Vi er alle opptatt av de samme tingene - mat på bordet og en god framtid for barna våre - uansett hvor i verden vi befinner

oss. Fraværet av eksotisering bringer Amazonas og Brasil nærmere. Dette er veldig bra. Og når Halvorsen blir personlig og drar paralleller til sin egen oppvekst er det rett og slett gull!

Midtpartiet, tilløpet til faktabok, fungerer dårligere. En god illustrasjon er kildebruken. Ja, jeg vet dette er litt nerdete, men det er viktig! Kildebruken virker tilfeldig. 47 noter til en bok på over 200 sider er lite hvis målet er å bli oppfattet som en faktabok. Og når nesten halvparten av kildene er rioavisa O Globo og nyhetsmagasinet Veja, blir jeg bare irritert. Det blir som å skrive en fagbok om Norge basert på Bergens Tidende og A-magasinet. Det er også for mange gjentakelser, omtrentligheter og umotiverte oppramsinger i denne delen. Dette er gråstein.

FØLGER REGNSKOGPENGENE

Siste del tar opp tre svært aktuelle saker som blant annet belyser Norges rolle i Amazonas. Den som har skapt flest overskrifter er Norges støtte til det brasilianske Amazonasfondet. Denne avtalen skal redusere avskoging i Amazonas og dermed Brasils utslipp av klimagasser. Inntil 6 milliarder kroner har Norge lovet i støtte, forutsatt at Brasil klarer å levere resultater i form av redusert avskoging. Halvorsen følger på en forbilledlig måte de norske pengene fra Stoltenberg, Solheim og president Lula helt fram til en liten landsby ved en elv langt inne i regnskogen.

ALUMINIUM OG VANNKRAFT

Saken som har skapt mindre overskrifter, men som involverer langt større penger, er Hydros 30 milliarders oppkjøp av bauksittgruver og smelteverk inne

i Amazonas. Det er Norges største utenlandsoppkjøp noensinne. Hydro er med dette blitt en storaktør i Brasils gruve- og metallsektor, en kraftkrevende og forurensende industri som har klare interesser i den tredje aktuelle saken som Halvorsen tar opp: Det meget omstridte vannkraftprosjektet Belo Monte.

Her skulle jeg ønsket meg flere kritiske spørsmål om Norges rolle. Vil Hydro få kraft fra Belo Monte? Hvilket ansvar sitter Finansdepartementet med siden Oljefondet investerer i mange av leverandørene til Belo Monte? Og er det ikke et paradoks at staten Norge bruker milliarder på å redusere klimagassutslipp fra Amazonas, samtidig som det statskontrollerte selskapet Hydro investerer mange ganger så mye i forurensende industri samme sted?

Men alt i alt: En ypperlig introduksjon til nettopp det tittelen lover - Kampen om Amazonas.

Om du synes andre
kjøkkenvifter suger
må du oppleve denne.

Glem hverdagen. Med en fettoppsugning på over 90 % sørger Siemens kjøkkenvifter for at ditt hjem holdes fritt for fett og lukt. Ikke noe ubehagelig matos, ingen partikler som setter seg i stoffer og møbler. Luften filtreres i en kapasitet på opptil 1000 kubikkmeter pr. time. Siemens moderne kjøkkenvifter er så mye mer enn bare en fryd for øyet. Det er høyteknologiske ventilatorsystemer med høy sugekapasitet, lavt lydnivå og energieffektiv belysning. Velkommen til fremtiden på www.siemens-home.no

Fremtiden flytter inn.

SIEMENS

N|TECH 1,2 **N|TECH 1,0** **N|TECH 0,7** NESTE GENERASJON VINDUER

NorDan NTech gir
bedre klima
både inne og ute

LOKOMOTIV. Foto: Blihsap

NorDan®

www.nordan.no